

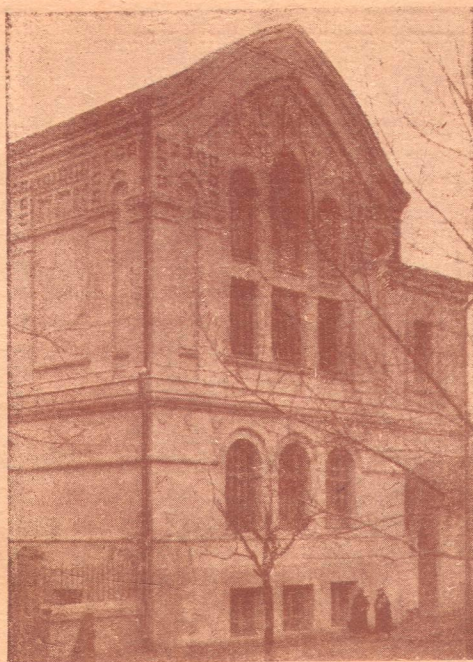
K-6561

K-6240

ПЛУЖАНИН

1-9-2-6

56199 / 12

БУДИНОК ПРЕСИ ім. В. БЛАКИТНОГО В ХАРКОВІ

1926
301 a/x

ГРУДЕНЬ

1926

ВІДКРИТО ПРИЙОМ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1927 РІК

на двохтижневий ілюстрований літературно-художній і критичний журнал спілки селянських письменників ПЛУГ

„ПЛУЖАНИН“

3-ій РІК ВИДАННЯ

ЗА РЕДАКЦІЄЮ: Биковця М., Загула Дм., Кириленка Ів.,
Лебеда М., Панова Ан., Пилипенка С.

„ПЛУЖАНИН“ виходитиме два рази на місяць 1 і 16 числа кожного місяця книжками по 32 і 48 стор. (на місяць 5 друк.) аркушів) в реорганізованому виді

В ЖУРНАЛІ ВІДДІЛИ:

1. Красне письменство (оповідання, нариси, етюди, переклади з чужих мов, вірші)
2. Статті (організація літруху, теорія і літтехника, літ-дискусія, з життя закордонної літератури, поточні нотатки)
3. Література і школа (питання вивчення літератури в трудовій, професійній та вищій школі, літгуртки в сельбуді, клубі, школі, програми та схеми розбору творів, форми літроботи в школі)
4. Критика (літпортрети, огляди, рецензії, „Що буде читати завтра наш читач?“, по сторінках газет та журналів, показчики літератури)
5. Хроніка (в ЦК Плуга, на Україні, по СРСР, за кордоном, по видавництвах, письменники за працею, кіно, музика, малярство, хорова справа)
6. Гумор. Шаржі. Сатира. Листування. Об'яви.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

на рік (24 №№) — 4 крб. 80 коп., на 6 міс. (12 №№) — 2 крб. 70 коп., на 3 міс. (6 №№) — 1 крб. 50 коп., на 1 міс. (2 №№) — 50 коп.,
Окреме число 25 коп. з пересилкою.

Безплатний додаток дістають передплатники: річні — 2 книжки, а піврічні — 1 з бібліотеки „Весела книжка“ видання „Плужанина“

Передплатникам річним і піврічним при замовленні видань „Плужанина“ пересилка безплатно, при умові надіслання вартости книжок вперед.

За минулі роки редакція має: за 1925 рік — комплект (6 кн.) — 1.20, за 1926 рік: №№ 2, 3, 4-5, 6-7, 8-9, 10-11 по ціні 30 коп. № з пересилкою.

ПЕРЕДПЛАТУ на журнал „Плужанин“ приймають всі поштово-телеграфні установи УСРР, уповноважені вид-ва „Радянське Село“, Книгоспілки, Державного Видавництва України.

ПЕРЕДПЛАТУ НАДСИЛАТИ НА АДРЕСУ РЕДАКЦІЇ:

Харків, Пушкінська, 24.

K-6561

1.794

[89179 (05) „1926“]

ПЛУЖАНИН

ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМПІТЕТУ СПІЛКИ СЕЛЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „ПЛУГ“

№ 12 (15)

ГРУДЕНЬ 1926 РОКУ

№ 12 (15)

1926
321 а/х

ЗНОВ ЗА ЄДИНИЙ РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ФРОНТ

Перший етап гарячкової літературної дискусії пройшов. Маємо покажчик листа ваплітовців. Маємо новонароджену молодняцьку письменницьку організацію і маємо надію, що їй уже не пропонуватимуть перетворитися в гуртки мистецької самоосвіти. Маємо, нарешті, організаційну нерозберику в Києві і спроби утворити там ваплітовського характеру „Марс“ (майстерню революційного слова), що їй назву дехто влучно пропонує читати з кінця.

Одже бачимо розхристане після жорсткого бою бойовище — наслідок зради жовтневих позицій у літературі частиною митців, що іменують себе пролетарськими. Атмосфера вагітна на нову, гартованського типу, організацію, що поволі має ввібрати в себе все, що міцно стоїть на жовтневій платформі й мусить колись завоювати собі провід у літературних справах. Праця марудна й тяжка: збирання сил, гартування й кваліфікація їх. Але методи відомі й випробовані. Внести лише корективи відповідно до сучасних вимог. Час потрібний для цього всього менший, ніж це було за життя фундатора першої спілки пролетарських митців, тов. Блакитного. Більше стало й людських сил для того.

В ім'я цієї спільної мети — організації міцного центру пролетарської української літератури — мають в єдиному революційному фронті працювати всі групи й одиниці, що гасло пролетарської культури несуть на своєму прапорі. Майбутня єдина Всеукраїнська федерація пролетарських письменників — організаційна форма, що до неї раніше чи пізніше маємо прийти. В ній місце й Плугіві, як організації революційно-селянських письменників, що визнають диктатуру пролетаріату і вкупі з ним йдуть до утворення нової культури.

Боротьба з усіма, хто перешкоджає великому творчому процесу серед робітничо-селянських мас, хто заражає її буржуазною ідеологією, заважає буйному зросту радянського молодняка — конкретний зміст праці єдиного революційного фронту.

Поновлений „Червоний Шлях“, нова молодняківська часопис, двохтижневий з чергового числа „Плужанин“, мережа інших журналів і газет (не забудьмо новоутворену українську робітничу газету „Пролетар“ — могутній засіб виявити й виховати нові творчі сили безпосередньо серед українського робітництва) — ось широка трибуна для цієї боротьби, трибуна, що вінчається центральними партійними органами „Комуніст“ і „Більшовик України“, які щоразу більше дають провідного матеріалу у справах культурного будівництва й відгукуються певним марксистським освітленням на літературні події наших днів.

А по-над усе, як і раніше, уперта учеба, кваліфікація молодих сил. На письменницькому фронті основна зброя — художня творчість. Тільки нею завойовується маса.

Отже творення нових художніх цінностей — головне завдання для всього революційного фронту, разом із організованою товариською (бо хоче допомагати, а не угробити!) марксистською критикою. Притягнення видавництва, як матеріальної бази для виконання цього культурного плану й машини для розповсюдження нових марксистських здобутків.

Ось ті головні лінії практичної роботи, що мають бути покладені нами для дальшої праці після першого етапу літдискусії. Ми називаємо його першим, бо живуть ще сили, що породили її, бо не кінчена боротьба, а переходить лише в іншу фазу, бо доведеться ще зіткнутися в багатьох суперечливих справах.

Перемігши в основному й маючи досить болючі урази в деталях — готуймося до нових боїв за пролетарську культуру, а для цього, насамперед, — знов за єдиний революційний фронт!

С. Пилипенко

В СПРАВІ ДАТИ СМЕРТИ В. ЧУМАКА І Г. МИХАЙЛИЧЕНКА

Цілком справедливо Г. Коцюба в рецензії на наш журнал (Культура і Побут № 49) зауважує, що нами вказано невірну дату розстрілу В. Чумака і Г. Михайличенка. Редакція мала в своєму розпорядженні лише матеріяли такі: Хрестоматію української сучасної літератури М. Плевако, конспект М. Сулими „Історія українського письменства“ та різні календарі (в тому числі й ДВУ, по якому цих письменників було розстріляно двічі). До речі А. Прийдешній в своїй статті „Гнат Михайличенко“ (Нова культура. Львів. 1923, травень-грудень) вказав дату смерті 9-е грудня. З метою остаточно з'ясувати ці дати редакція звернулася до Українського Науково-Дослідчого Інституту Книгознавства (Київ), щоб Інститут, на підставі газетних архівів, дав точну справку.

Ось що надруковано було в газеті „Киевлянин“ в № 73 від 20 листопада 1919 року:

ПРЕДУПРЕЖДЕННОЕ ВОССТАНИЕ

Немногое отдают себе отчет в том, какая дьявольская паутина сплелась вокруг нас в эти последние дни. Группа украинских большевиков, известных под кличкой „боротьбистов“, вошла в тесный союз с группой коммунистов, по преимуществу евреев. Эта украинско-еврейская шайка выработала целый план, целью которого было: поднять внутреннее восстание в Киеве одновременно с внешней атакой. Восстание готовилось на 10 ноября. Путем распространения всевозможных тревожных слухов создавалось паническое настроение, жертвою которого мы все были в той или иной степени. Предполагалось, что при всеобщем паническом настроении легко будет захватить штаб и, овладев им, парализовать сопротивление на фронте, лишенном руководства. Этот дьявольский план не удался, благодаря тому, что руководители движения были во время арестованы.

7 и 8 ноября были пойманы:

1) Григорий Костюченко, державший связь с Ирпенским большевистским штабом и везший директивы о совместном наступлении на Киев снаружи и внутри.

2) Игнатий Михайличенко, член ЦК, видный украинский активный социалист, находившийся в тесном контакте с киевским подпольным ревкомом.

3) Некий „боротьбист“ Василий Чумак, принимавший в свое время участие в работе петлюровской чрезвычайки.

4) Клавдия Ковалева, родная сестра Владимира Яковлева. Этот последний был ближайшим сотрудником и заместителем Ладиса.

Все эти лица при препровождении их в тюрьму бросились бежать и были убиты выстрелами конвоя.

Ця ж газета другого дня 21 листопаду 1919 року (№ 74) дає характеристику Гната Михайличенка, підтверджуючи знову таки вказану в попередньому наведеному уривкові з „Киевлянина“ дату смерті:

ИГНАТИЙ МИХАЙЛИЧЕНКО

8 ноября при попытке к бегству был убит один из виднейших украинских боротьбистов И. Михайличенко.

Покойный был одним из давних украинских революционных деятелей, состоял деятельным членом украинской партии соц. - рев., в которой, вместе с убитым во время восстания Андреем Заливчим, был одним из лидеров левого крыла партии, так называемых, левобережников.

Как известно, с приходом большевиков в Малороссию, левое крыло партии украинских с. - р. откололось окончательно, резко порвав с директорией и образовав новую партию украинских с. - р. коммунистов, органом которых являлась „Боротьба“. Михайличенко был лидером этой новой партии и выдвигался ею на ответственные посты. Занимал, между прочим, он и пост народного комиссара по просвещению, на каковой должности многое сделал для украинства в национально-культурном отношении, несмотря на весь свой интернационализм. После слияния с. - р. коммунистов и левых независимых с.-д. в украинскую коммунистическую партию боротьбистов, Михайличенко руководил работой новой партии. Большой опыт в подпольной работе (во время восстания против гетмана и директории он стоял во главе рады революционных эмиссаров своей партии), очевидно, понудило его продолжать эту работу в Киеве снова, но счастье изменило ему.

И. Михайличенко был известен также, как украинский писатель и публицист. При большевиках он очень близко стоял к журналу „Мистецтво“. Вообще это был один из крупнейших и опаснейших деятелей украинского большевизма“.

Н.

Наведені нами 2 уривки надзвичайно влучно дають цікаву характеристику з ворожого табору Василя Чумака і Гната Михайличенка, яко діячів політичних, а також і культурних. Але вони дають змогу й визначити точні дати „попытки к бегству“ і ганебного розстрілу „конвоем“.

В обох числах цієї газети цей день датовано „8 ноября“, а поскільки деникінці нового стилю не визнавали, точна дата смерті — 21 листопаду. З цією датою сходиться і згадка С. Ярового (див. „Плужанин“ № 11) і заява Г. Коцюби. Отже, охоче виправляємо свою помилку. Причина її — ми помилково двічі доклали 13 день для переводу на нов. стиль.

Редакція

Гуманські плужани (зліва: В. Штангей, М. Шульга-Шульменко, Р. Гудало)

ТЕОРІЯ і ЛІТТЕХНІКА

ПРОГРАМА ЛІТЕРАТУРИ В КОМПЛЕКСІ УКРАЇНОЗНАВСТВА¹⁾

Що торкається до курсу літератури, то безперечно треба мати загальну виразну уяву про літературний процес і то таку, що відразу з'ясовує особливості розвитку укр. літератури, але в рямцях розвою літератури взагалі. Отже для цього треба брати періодизацію суто-соціологічну, а не механічно формальну. Вступна лекція до курсу повинна дати загальний соціологічний огляд українського літературного процесу. Далі нема рації спинятися на окремих письменниках, а дати стислі огляди найголовніших етапів, діалектику, зміни літературних поколінь, підкреслюючи ті моменти, які мали вплив і вияв у літературі Жовтня. Кількість годин можна збільшувати чи скорочувати, але план курсу має залишатися такий:

Бесіда перша

Поділ історії укр. літератури на доби (доба родового побуту, доба раннього феодалізму, українське середньовіччя, доба торговельного капіталізму, доба промислового капіталізму, доба фінансового капіталізму, доба пролетарської диктатури і характеристика кожної доби.

Поміщицька література. Котляревський і котляревщина. Артемовський — Гулак. Бурлеск. Романтична балада перекладна, байка. Проза; новеліст Квітка. Шевченко і його місце в поміщицькій літературі. Кінець поміщицької літератури.

Основна теза: так зване „українське національне відродження“ починається з бурлескної поеми (травестії) Котляревського, писаної на старих бурсацько-сковородинських традиціях і під впливом загального тоді панського погляду на літературу, яко розвагу на дозвіллі. Кумедна пародія на класичну „Енеїду“ з безжурними натяками на українську дійсність і немудрою мораллю та бурсацьким гумором, дуже вподобалася тодішньому панству, і Котляревського почин знайшов численних наслідувачів. Вони появили дві основні риси котляревщини: неповажність тону, жартівливе, псевдонародне „мужицтво“ і залюблення в історичний минувшині. Український романтизм, сум за Січчю та гетьманщиною був одбитком незадоволення українського маєткового панства з централізму царату, що перейшов до імперської внутрішньої політики і промислового капіталізму.

Поміщицька література не мала жадних провідних ідей національних, оспівувала крім історичного минулого тільки окремі провінції, губернії, повіти, де жили письменники — поміщики, де були їхні маєтки. Це література суто провінційальна, а не національна. „Нема кращого краю на світі, як Полтавська губернія!“ „Яка хороша моя Золотоноша!“ „О, ти, Слав'янськ, моя родина!“). Це література царславна, казенно-патріотична (яскравий приклад Квітка-Основ'яненко). Всі письменники цієї доби були „общероси“, розуміли українофільство своє яко „любовь до всього малоросійського“. Несподіване з'явище в поміщицькій літературі

¹⁾ Подаємо цю програму, яко матеріал для роботи літстудій і літгуртків. Програму буде надруковано, як офіційний матеріал у збірнику Агітпропу ЦК КП(б)У. Ред.

Шевченко. Почавши в дусі поміщицької романтики „бунчуків і гетьманів“, згодом пориває пута літературної традиції, заперечує цілком поміщицьку поетичну ідеологію, протиставляє їй виразну класову свідомість кріпака. Шевченко був на межі нової доби і нової літератури — буржуазної.

Література. Грушевський — „Історія української літератури“ том I, вступ. В. Коряк — „Нарис історії української літератури“. Дорошкевич — „Українська література“, Дорошкевич — „Підручник української літератури“ (розділ про Котляревського і Квітку). Зеров — Нове українське письменство. вип. I. (Котляревський, Гулак-Артемовський, Квітка, байкарі). Дорошкевич — 20 і 40-ві роки української літератури. Байкарі. Квітка. Річицький — „Тарас Шевченко в світлі епохи“.

Бесіда друга

Доба промислового капіталізму. Куліш, Марко Вовчок, Нечуй-Левицький. Панас Мирний. Просвітителі. Кониський, Грінченко, М. Левицький, Просвітяни. Етнографічний реалізм і натуралізм. Франко. Доба фінансового капіталізму. Модернізм. Вороний, Хоткевич, Кобилянська, Яцків. Імпресіонізм натуралістичний — Стефаник, Коцюбинський, Винниченко, Леся Українка. Олесь. Чупринка (символізм).

Журнали. „Основа“. „Київська старина“, „Літературно-науковий вісник“, газета „Рада“. Орган модерністів — місячник „Українська хата“. Марксистський журнал „Дзвін“.

Основна теза: зростання промислового капіталізму в торговельний і звиродніння дворянства в буржуазію, початок переможної боротьби промислового капіталу спричинився до „доби реформ“ і до появи нового покоління письменників — фундаторів буржуазного письменства. Організатором буржуазної літератури, першим її ідеологом був П. Куліш. Він почав літературну діяльність разом із Шевченком, після смерті поета проголосив себе його спадкоємцем, але силою річей протиставив своє діло Шевченковому і, створивши культ Шевченка, викинув з його самого Шевченка. До Куліша цілком надається вираз Маркса про Карлейля: „він створив культ героїв без героїв“. Ідея Шевченка не надавалися до буржуазної літератури і навіть ліберал Драгоманів засудив революційне шевченківське „гайдамацтво“, хоч і був з Драгоманова досить радикальний, лівий ліберал.

Українська буржуазна література за доби промислового капіталізму створила монументальну прозу, що в її відбито всі ті соціальні процеси, які приніс промисловий капітал. Це література з широкою базою. Починається вона поколінням „просвітителів“, які йшли війною проти недоламків феодалізму і кінчається реакційним народництвом. Провідна ідея цієї літератури є войовничий націоналізм. Різні письменники були речниками різних груповань, починаючи від геніального попередника сучасного українського фашизму — Куліша і зоологічного націоналізму в поступовій, „просвітянській“ формі — Грінченка і кінчаючи радикальним демократом Драгомановим, типовим представником угодовства дрібної буржуазії.

Українська буржуазна література за доби фінансового капіталу кидає гасло ліквідації народництва. Дві сили йдуть війною на народницькі традиції: письменники — модерністи проголошують гасло „мистецтво для мистецтва“, проповідують філософію гедонізму, боротьби інтелігента за свою індивідуальність, право втішатися з життя по своїй уподобі, сепарацію від „народу“ — створення суто інтелігентської рафінованої літератури, „смокінгової“, салонової, такої, як європейська модерна: антигромадської і антидемократичної.

Група письменників, прихильних до модернізму, розвінчують народницьку романтику і починають звертати увагу на класову боротьбу пролетаріату. Після революції 1905 року, коли виникає легальна українська преса буржуазна, починається боротьба літературних угруповань: „радян“, „хатян“ і „дзвонарів“. У буржуазну літературу вростають настрої, що є відчуженням, інтуїтивним передчуттям майбутньої революції Жовтня. Але й ці письменники цілком належать ще до буржуазної літератури і йдуть манівцями (приклад: Винниченко з соціального роману і драми збочує до сексуального проблем-майстерства, Леся Українка занурюється в екзотику, в якій лейтмотивом бренть революційний націоналізм, Франко одмежовується і од занепаданого модернізму і од „релігії класової ненависти“, і в поемі „Мойсей“ приходить до цілковитого самозаперечення національного месіонізму).

Література: Дорошкевич „Істор. літератури“. Твори: Марко Вовчок, Нечуй-Левицький, Панас Мирний і решта. С. Єфремов 1) Нечуй-Левицький, 2) Співець боротьби і контрастів. 3) Карпенко Карий. Передмова Дорошкевича до творів Карпенка Карого. М. Плевако—Хрестоматія нового українського письменства. Бойко Р.—Марко Вовчок (розвідка). Драй-Хмара—Леся Українка (розвідка). Зеров—Леся Українка (розвідка). Музичка—Леся Українка (розвідка). Донцов—„Поетика українського пісирджимента“ (фашистська розвідка). О. Білецький—20 років української лірики (1903—1923) в першому альманасі „Плуг“. О. Грушевський—Нариси історії української літератури. М. Евшан—„Під прапором мистецтва“.

Бесіда третя

Український символізм. Загул. Савченко. Терещенко. Слісаренко. Кобилянський. Галина Журба. Група „Музагет“ і „Літературно-художній альманах“. Журнал „Мистецтво“. Чумак. Михайличенко. Еллан. Тичина. М. Семенко. В. Ярошенко. Від „кверо“ та „панфутуризму“ до „Аспанфуту“. Гео Шкурूपій. Боротьба футуризму з символізмом. Розклад футуризму. Поява неокласики і неореалізму. Лірика, новела, драма. „Між двох сил“ Винниченка.

Основна теза: модернізм був початком кінця буржуазної літератури. Війна і революція не дали своєчасно розвинути цій занепадній літературі. Її золота доба була дуже короточасна за Центральної Ради й гетьманату. Революція Жовтня припинила розвій укрмодернізму, але він дався в знаки в самій жовтневій літературі. Організатори жовтневої літератури вийшли з революції. Перша фаланга: Чумак, Михайличенко та Еллан. Революціонери-професіонали, цілком віддані пролетаріатові, своїм життя наложивши за пролетарське діло, вони ще психологічно (особливо Михайличенко) багато звязків мали з минулим, і формою та часом і настроєм відбивали модерні літературні течії. Організуюче значіння їх творчості було велике: з співами „Червоного заспіву“ („Гей, не спи, робітнику, на панському смітнику вороги не сплять“) Чумака йшли в бій революційні повстанські загони, як із його ж таки гімном червоному терору. Еллан був співцем Паризької Комуни і пролетарської радісної творчості, мужнього, хоч і трагічного мажору боротьби. Деякий присмак особливого, революційного українського націоналізму мали ці перші хоробрі революціонери з партії революційної української інтелігенції (боротьбистів).

Недобитки модернізму виринають з виру революції в образі „Музагета“ та футуризму. Праве крило, ідейно вороже, це звичайні націоналісти, застукані революцією, розгублені, здекласовані і дезорієнтовані. Вони йдуть манівцями, але дають такого поета, як Тичина, що

складною, болючою драмою рафінованого і ніжного інтелігента широко переживає революцію й проходить до Жовтня: „Інтерреспубліка, республіка грядиде“. Ліве крило (футурист Семенко і колишні символисти: Слісаренко, Савченко, Загул) широко і безоглядно приймає Жовтень.

Література. Комплекти журналів: „Мистецтво“, „Шляхи мистецтва“, „Червоний Шлях“ (за всі роки). Згадані підручники історії літератури.

Бесіда четверта

Організація жовтневих груп літературних: „Боротьба“, „Музагет“, „Гроно“, „Жовтень“, „Плуг“, „Гарт“, „Аспанфут“, „Комункульт“. Дегенерація і загибель „Гарту“. Зрада жовтневих традицій групою „гартівців“ (вершків). Триумф неокласиків. Дискусії „Гарту“ з „Плугом“ і футуристами. Дискусія Пилипенко — Хвильовий. Резолюція ЦК КПБУ про українізацію. ВАПЛІТЕ і проблема: „Просвіта — Європа“. Вихватка Хвильового про „московські задрипанки“. „Аристократизм“ ваплітовців: гасло мистецького самовдосконалення. Ріст монументальної прози: „Романоманія“. Поява комсомольського молодняка. Комсомольський поет провідник нового покоління — Павло Усенко та інші.

Основна теза: жовтнева література набирає певних організаційних форм, почавши з групи „Боротьба“ (альманахи: „Червоний вінок“ і „Зшитки боротьби“), групи „Гроно“, групи „Жовтень“ до спілок письменницьких: „Плуг“, „Гарт“, „Аспанфут“ (Асоціація панфутуристів). Спілка селянських письменників „Плуг“ стає широкою масовою організацією, утворює агітбелетристику (бібліотека селянина) і агіт-поезію, підпорядковуючи селянську ідеологію пролетарському місту, ширячи ідею Жовтня через свої периферійні філії та літературні студії. Спілка пролетарських письменників „Гарт“ з'єднала кращі сили жовтневої літератури першої і другої фаланги) Еллан, Сосюра, Хвильовий, потім увійшов і Тичина). „Гарт“ улаштовував свої виступи на підприємствах Харкова, утворив філію в Києві, починав зав'язувати зносини з Донбасом. Тимчасом у Києві розвинула акцію група „панфутуристів“ з Семенком на чолі, що проголосила „смерть мистецтву“. В протівність їй почали гуртуватися в Києві літерати і поети прихильники старого класичного канону. В київських умовах, де залишалися великі кадри української інтелігенції, перемогла реставраційна течія неокласиків, і футуристи переїхали до Харкова, утворивши „Комункульт“ і віддавши Київ переможцям — неокласикам, які з подихом НЕПу цілком оговталися і пішли в наступ на харківських письменників. Місячник „Червоний Шлях“, що гостинно віддав свої шпальти київським групам, спричинився до дезорганізації лав жовтневої літератури. Переможний похід неокласики вплинув і на деякі харківські літературні кола, спричинився і тут до занепаду „Гарту“ і загибелі цієї організаційної форми. Так виникла т. з. Вільна Академія Пролетарської Літератури (ВАПЛІТЕ).

Літературне життя набирає інтенсивності, бурхливості. Полеміка „Плуга“ і „Гарта“, „Плуга“ і ВАПЛІТЕ (в особах Пилипенка і Хвильового) виявила два ухили жовтневих літературних уруповань: „Червоне просвітянство“, якому загрожує куркульська стихія на селі і „європеїзм“ під гаслом мистецького самовдосконалення і безпосереднього зв'язку з Європою, обминаючи „московські задрипанки“. Угодовська літературна тактика журналів „Червоний Шлях“ і „Життя і Революція“, що криво зрозуміли принцип втягання кращих сил української кваліфікованої інтелігенції до творчої культурної праці, яко цілковите віддання цим кращим

силам керівництва журналами — спричинилася до зменшення марксистського впливу цих журналів особливо в галузі бібліографії та літературознавства.

Вплив дрібнобуржуазних верств радянського міста (недобитків українського націоналізму) і куркулячих верств українського села (перебільшений масовізм „Плуга“, якому партія запропонувала скоротити свої периферійні філії) зле позначився і на цілій літературній дійсності. Останній рік позначено особливим загостренням люмпенських, занепадних настроїв у жовтневій літературі. Проте ці збочення і хиби є тимчасовим проявом і їх буде швидко зліквідовано. Запорукою цьому є прихід в літературу молодняцької генерації письменників. Здобутки жовтневої літератури чисто формальні є такі: перехід від революційної лірики до монументальної прози, перехід від словесного орнаменту (пільняковщина) до сюжетності.

Треба визнати, що українське художнє слово після темної ночі царату тільки з перемогою Жовтня починає жити нормально і хоч гніт минулого позначається на свідомості творців жовтневої літератури в її перших генераціях за переходової доби, але впливи решток старого життя і навіть часткові тріумфи і часткова зрада жовтневих позицій на літературному фронті є з'явище тимчасове, хвороба зросту молодії, ще зеленої творчості, яка буде переможена дальшим буянням в міру того, як на зміну старій українській інтелігенції, що нині вклалася на культурному фронті, прийдуть дебелі резерви пролетарського молодняка і селянської бідноти.

Цей молодняк уже прийшов, він уже дав такого поета, як Павло Усенко, та інш. і завтрашній день належить йому.

В. Коряк

Література: Журнали „Червоний Шлях“, „Життя і Революція“, „Плужанин“. „Культура і побут“ Ком плект видань прози і поезії останніх років.

В. Коряк „Організація жовтневої літератури“. Ів. Капустянський — Нова українська рев. худ. проза „Шлях освіти“ № 4 і 5 — 1924 р. та журнал „Самоосвіта“ — 1925 р. М. Доленго — Критичні етюди. М. Зеров — До джерел. М. Ковалівський — З історії української критики. Список літдискусійних видань дивись Плужанин № 6 — 7.

Засідання ревізійна комісії Плуга (з архівів Плуга)

Зліва: А. Крамниця, В. Алешко, М. Самусь, Гр. Михайлець
(зправа — Ан. Панів за тезами своєї доповіді)

ЛІТ ПРАКТИКА

А. Катранова

КОЛИ ЖИТО ПОЛОВІЛО

(Ескіз)

I

У теплих, червонястих пасмах передвечірнього проміння біля криниці — бризками сміх.

Висока, смуглява дівчина, що брала з криниці воду, поставивши важке відро на цебрини, оглянулася навкруги.

— Нема нікого!.. Що ж це?

Спритним рухом вона начепила відра на коромисло і, злегка хилитаючися під їхньою вагою, поволі подалася на куток.

З-за конопель вигулькнули дві білі хустинки. Блиснули проти сонця міцні, білі, зуби, й дзвінкий сміх, як розірваний разок намиста, покотився поміж вербами.

— Диви, диви! То, бувало, підтюпую, а це — ледве телепає!

— Ну, звісно — вповні: вже не підбіжить!

— Ото дурна! Скинула б та й усе!

— А може ще й поберуться!

— Ну, не на такого напала! Чи то мало вже він їх перебрав! Онде вже з Югиною Кротишиною...

— Вже свіжа? А все зле!..

Смуглява Любина брела поволі, важко дихаючи. Вона чула всю розмову сусідок-цюкотух. Кожне їхнє слово, наче важкий обух, било її по голові. А сміх гострими голками в'їдався в серце. Наче каменіла вся. Розгойдані відра рипіли, й великими сірими перлами розбризувалася з них вода на придорожній шпориш. У сінях відро вислизнуло з зів'ялих рук. Хлюпнула водою на долівку.

— От іще легейда! — Мати сердито гримнула дверима.

— Тільки одні хлопці в голові! Вже ширша, як довша, онде...

... Хилитаючися обійшла круг хати і важко зсунулася в густу траву під вишнями. Провела тримтячою рукою по вохких листках любистку. Пестливо прихилила до грудей повний, темночервоний пуп'янок півонії, що вже почав розпукуватися...

А до горла щось підкочувалося, спірало дух, душило... Нарешті уткнула голову в любисток і вибухала довгим, невтішним, здушеним плачем.

— Так! Уже всі знають... Сміються... А він — з Югиною!

Вона зірвалася на рівні ноги й важко дихаючи здушила кулаки, наче наміряючися бігти кудись, Але знову безсило впала додолу. Вгортнулася в буйну зелень своїх квітів. Не чула вечірнього чередяного гамору. Не чула, як мати гукала вечеряти. Безсила втома опанувала нею.

Лежала в траві нерухомо, втопивши очі в набряклий від роси пуп'янок півонії, що тихо розтуляв червоні пелюстки над її мокрим від сліз обличчям.

Щось нове в собі відчула крізь утому й сльози. Щось велике й неосяжне, і буйне, як хміль.

... Прокинулася вночі від росяного холоду.

Вохка, пахуча червнева ніч обняла село і жбурляла жмені зір на поля й садки.

Десять далеко, на кутку, перегукувалися парубки. Верещали в нестямі дівчата. Прокидалася й оживала вулиця. Любина підвелася. Пригадала, що в цю пору він — Арсень — завжди бувало приходив. І знову щось потягло в повітку.

... На возі жорстко шелеснула зелена осока. Гострі запахло татар-зіллям. Зімняте рядно валялося в кутку. Застелила. Лягла, закинувши руки за голову. І знову дожидала, як і перше, прислухаючися до кожного шелесту, жадібно ловлячи всі вигуки вулиці.

Любиночко — серце,
Сховай під ряденце...

Парубочий гурт підійшов зовсім близько, — Любина ясно розрізняла Арсенів голос, що металеве дзвенів і переливався. Нагло співувравсь, і дике несамовите ухикання й регіт покотилися гулко в яр...

Уп'ялася руками в жорстку осоку. Хотіла сховатися в ній, порізати руки й ноги... Все тіло порізати... Щоб був біль. Щоб не чути нічого, не бути...

А синя ніч жбурляла жмені золотих зір, і житяні лани дихали млосно в її обіймах.

II

У неділю в сельбуді дівчата замовкли й переморгнулися, коли Любина надійшла.

— Любинко, чому на вулиці не була?

— Любинко, чом до комсомолу не йдеш? Адже вчора були збори...

Мовчала. Низько — голову.

— Любинко, дурненька! Ти не журися... (це так — товаришки пошепки). — Ти думаєш, тобі першій таке трапилося? Онде й Маньці й Ольці таке було... Й Оляні... А проте — нічого!

— Позбулися клопоту!

— Й вадоньки жодної їм нема!

— Ти до Каптуренчихи вдарся, на хутір... Там така спритна баба... — і не зчуєшся!

Любина мовчала. Лише темні тіні від довгих вій бродили в неї по обличчі.

Дівчата провадили своє.

— Чого вам тра від мене? — спалахнула нарешті Любина.

— Ач! її й не чіпай!

— Яка принцеса! Подумати тільки!

— До неї — з добрим словом, а вона — з пересолом!

— А ще до кансамолу влізла!

— Не тра нам таких, щоб із байстрам...

— Тільки кансамол нам паскудиш!

— Викинемо геть!

III

У неділю рано, коли сонце жадібно ковтало роси, мати, впоравшись біля печі й сердито жбурляючи рогаці, гукнула:

— Ну, збирайся та хутчий!

Не питала, бо знала, куди підуть.

Довго йшли поміж ланів.

У тихій, спокійній задумі половіли жита. Наливалися. Достигали. До рук лащилися. Тонким, золотавим вусом лоскотали обличчя.

— Ну, хутчій, хутчій! — підганяла мати Любину. — А то так плентаєшся, наче на заріз тебе ведуть! Мені ще онде на ярмарок треба!

А Любина все притишувала ходу (наче каміння біля ніг начеплено), безпорадно озираючися навкруги. Ось уже близько... Ось і маленька хатка з дахом, що ввесь поріс мохом. Там... В голову вдарили гострі пахоші, як переступили поріг. (Зілля й трави за образами).

Маленькі шустрі оченята Каптуренчихи наскрізь пронизали Любину. Знахарка вже про все довідалася.

— Ти, дівонько, не бійся... Нам це не в первину! Так, так! (До матери): тепер оцих самих дівчат до мене йде — двері не зачиняються! Це — пусте! Як раз плюнути!

Знахарка занишпорила по закутках, шукаючи якесь приладдя.

— День-два одлежиш, і така красна дівонька будеш, хоч куди! Це — діло звичайне, — цокотила вона, витираючи засмальцованим хвартуком кров, що прикипіла до веретена. — То-то перше дурні дівки не знали способу та байстрят водили, а тепер... А ну, дівонько, лязь... Отсюди, на тапчанчик лязь...

Краплисті сльози зашаруділи в Любини на обличчі. Вона вагалася.

— Ну, от, ще й плаксивці доведеться змовляти! Та я ж тебе, любко, не знім.

— Та доки я отут із тобою буду панькатися? Лягай! — Мати вхопила Любину за руку й потягла її до тапчана. Дівчина вирвалася і стрімголов кинулася геть із хати...

— Куди, куди, навіжена? — гукала мати. — Ото лихо! Хай ти западешся!...

Любина не чула матиного галасу й прокльонів: вона поспішала в поле.

... Довго бігла кудись навмання, по-за городами, туди, де жито шуміло, наливаючися. Коли з головою пірнула в пахуче житнє море — зупинилася задихана. Набрала повні груди повітря й радісно — дзвінко засміялася, тулячи до мокрого обличчя важкі, вагітні колоски.

Гумань.

Егон Ервін Кіш

УБІЙНИКОВА МАТИ

(З німецької — з книги
„Несамовитий репортер“).

О п'ятій годині пограбовано й убито було пані Бергман. Економка бачила, як о третій годині від служниці виходив її коханець. Служницю й убійника негайно заарештував карний розшук.

Не чекаючи кінця допиту репортер поспішає на квартиру заарештованих. Там уже побували агенти каррозшуку. Мати убійникова була знепритомніла, зачувши про жакну подію. Тепер вона самотньо сиділа в своїй кімнаті. Очі були повні сліз. Та вона не плакала. Вона не могла плакати. Їй нема чого було плакати. Адже, вона нічого не розуміла. Трапилось потворне лихо — її єдина дитина... Такі речі відразу не збагнеш, такі речі потребують подумати. Та вона й не думала. Вона не хотіла про це думати. Застовпивши дивилася в одну крапку десь у кутку кімнати...

— Вибачте, пані Полянська, мене прислано сюди від газети... мовив репортер.

Полянська здригнула. Зрозуміла, що невдовзі весь світ знатиме про її неславу.

— Газета — скрикнула вона, й плачучи, полохливо розпочала оповідання свого життя, свою скаргу.

— Це надрукують у газеті... Доленько моя! Моє чесне ім'я! Мій чоловік — двадцять років уже, як у домовині — мій небіжчик чоловік за все своє життя не мав діла з карним розшуком. І я — ой, доленько ж моя! — я і карний розшук! Я бідна прачка. За двадцять років моєї праці в мене не пропало жодної шматинки, не переплутано жодної пари панчох... І ось тепер надрукують у газеті. Прошу вас, пане-добродію, не друкуйте про мене в газеті.

Репортер прокляв ту хвилину, коли він надумав завітати убійникові мати. Тепер він має її заспокоювати і втовкмачувати, що не може не давати відомостей. Такий випадок, як убивство, не можна заховувати.

Слово „вбивство“ настрашує жінку. Вона збагнула безглуздість свого прохання й белькоче розхристані фрази:

— Так, так убивство. Про це я й не подумала — убивство. Мій Франц — убійник. Франц Полянський, син прачки Ганни Полянської — Мостова вулиця, 4 — убійник. І я — убійникова мати. Все своє життя я була чесна людина. Ніхто мене ані за що не може пострікнути.

Репортер даремно пробує заспокоїти безталанну, та нічого не поробиш. Вона без кінця повторює: „Убивство, убивство“. Доведеться мабуть іти ні з чим.

— Ваші відомості могли б, може, допомогти вашому синові.

— Допомогти? — скрикнула жінка. Як я можу йому допомогти? Я хтіла б допомогти моему бідному хлопчикові. Адже він у мене один-нак. Та як я допоможу — я, бідна прачка. Я піду до адвоката, я заплачу йому. Скажіть мені, як я ще можу допомогти? Скажіть мені, пан-добродію!

Репортер пояснює: бувають умови, що полегшують умови провини. Велика бідність. Несвідомість. Часто суд звертає увагу на спадковість.

— Спадковість? Що воно — спадковість? А так, так! Він має це на спадщину від мене.

„Видимо, нещасна прачка хоче зафікувати своє чесне ім'я, аби врятувати сина, — думає репортер. — Все це складеться в невеличку нотатку: стара вбійникова мати, чесна прачка, бере синову провину на себе, пояснюючи потяг до вбивства спадковістю“.

— Кого ж саме ви вбили, пані Полянська?

— Кого? Кого я вбила? Я нікого не вбивала. Я була для того заслаба. Я тільки хотіла. Але мій син оказався сильніший від мене. Він убив.

— Ви брешете на себе.

— Ні, ні справді!

Полянська йде до столу і з шухляди виймає кухонний ніж.

— Ось цей ніж. Ним я хотіла вбити одну людину. Це вже двадцять років тому.

— Кого ж це ви хотіли вбити?

— Людину, що до мене дуже добре ставилася. Я пам'ятаю це добре. Так: він підійшов до мене і сказав: „Ви гарна дівчина“. Потім він мене поцілував і... ну, ви знаєте...

— І не ожинивсь із вами. Стара пісня!

— Про це я ніколи й не мріяла. Адже він був брат моєї господині. Від його ласки я стала немов та білизна в мильній воді. Коли білизна

лежить у мильному літеплі, з нею можна робити що завгодно. Бери в жменю й крути як хочеш.

„Непогано підмічено,— подумав репортер,— може вийде щось більшого ніж проста нотатка. Він вийняв із кешені блокнот і записав:

„Прачкине порівняння, або її філософія“.

— Пишіть, пане-добродію, надрукуйте це в своїй газеті. Я хотіла його вбити, але після першого числа мене господиня прогнала... Ніж я взяла собі на пам'ять, а натомість положила синю блузку, що мені подарував був гвалтовник. Навіть Франц нічого досі не знав про свого справжнього батька...

Оповідання старої жінки було схоже з сотнями інших любовних історій. Газета цікавиться такими фактами лише тоді, коли справа йде про якихось відомих осіб.

— А ще колись ви не пробували вбивати?

— Ой, пробувала, пробувала... Мій син убив, але він не винний, а я не убивала, але винна в багатьох убивствах. Мені тільки бракувало сили й часу. Ось тут у кориті заховані мої сили й час. Це моя колиска, мое ліжко, й моя домовина. В ньому я вже перебувала двадцять років і перу чужий зефір, чужий батист і чуже тонке полотно. Я теж хотіла б їх носити. Я зазирала їхнім власникам... я ладна була б їх повбивати. Адже я теж була гарна й молода...

Раптом шумно відчиняються двері:

— Добри вечір, мамо!

Занімівши, Полянська дивиться на сина:

— Як це він знов опинився вдома?!

— Як тобі подобається вся ця історія? Ти ж знаєш, що мене були заарештували,— він бачить відчинену шухляду.— А вони й тут устигли побувати?

Полянська дивиться на сина розгубленим поглядом. Їй здається, що він зіскочив з шибениці.

— Невже ти повірила, що я вбив пані Бергман?

Репортер підходить до нього.

— Як це вас випустили? Вибачте, мене послано сюди від газети...

Молодий Полянський сміється.

— Ще трохи і я попав би в газету?! Мамо, що ти на це скажеш. Це був син економки... Та з учора у мене в роті не було ні крихотки. Мамо, дайте чогось поїсти!

Вона все ще стоїть з розкуйовдженим волоссям і розгубленим поглядом.

„Якже опинились тут водночас мій син і ця чужа людина? Чи не глузує він з мене“?

Але репортер не глузує. Він тямить, що тут скоїлось щось більше за вбивство: він узнав те, що ніколи не друкується в газетах — тайну одної матері.

— Я голодний, мамо, чуєш?

Полянська, стара прачка, йде до печі й каже:

— Зараз, синочку, зараз...

Юр. Жнако

ЧУДО

(Бувальщина)

Лежали ми з Семеном на гарячому пісочку над річкою й запікалися. Кожному з нас хотілося придбати той бронзовий колір шкіри, що бачили в одного спортсмена. Наслідком такого палкого бажання було те, що в мене шкіра облазила вже вдруге... Лежимо собі. Десь за річкою почав бовкати далекий дзвін.

Семен підвівся, прислухався.

— До вечерні, мабуть. — Замислено промовив.

Я позіхнув у відповідь.

— А знаєш, раптом оживився Семен: торік улітку, буди на селі, я здорово почав був учащати до церкви...

— Чи не до куркулівни залицятися почав?

— Ні, тут інша причина була. Одним словом, я та отой Павло, що в художньо-керамічному технікумі, ну й чорноока Домашка ще, ота сама, що тобі так подобалася, як приїздила весною...

— Ти їй писатимеш, так од мене привітання.

Семен, пильно глянувши на мене, чогось посміхнувся. Мені це не зовсім подобалося і я одвернувся.

— Ти не одвертайся, а слухай далі... Привітання, коли хочеш, передам... Отож ми кожної суботи й кожної неділі обов'язково були на одправі. Не то, щоб дуже молилися, але вистоявали од початку й до кінця. Хрестилися, коли всі це робили, й навколішки ставали, і стукали лобом об землю, тільки не наважувалися цілувати образи та хрести... бач, там інфекції всякі...

— Не диво, що на тебе напала побожність, бо тебе було контужено колись у голову, але чого Домаса?...

— Обставини так склалися, що й їй треба було попоходити до церкви.

— Батьки погнали?

— Ні, батькам байдуже... Ти краще слухай далі... Ходили ми акуратніш від членів релігійної громади, але й ретельніш від них ухилилися від пожертв на тарілочку з написом „на благолепіє храму“. Здається, титар був незадоволений з того, але виставити з церкви нас за те, що молилися на шармака, не наважувався.

— Чекав, що може розщедритесь таки...

— Може...

Семен на хвилинку замислився. Я повернув до сонця другий бік, щоб рівномірно запікатися. Бовкати в церкві перестали.

— Еге ж, ходили до церкви ми не дурно — почав далі Семен: нам довелося побачити чудо. Таке чудо, що навряд чи траплялося в практиці інших церков... Після цього я переконався, до чого залежить інколи вся... як би його сказати... кар'єра, чи що якоїсь людини від непередбаченого збігу обставин... Буде людина дбайливо, старано, за певним планом своє життя, а тут — на тобі: темний вечір, а ще темніші Домашині очі і... пішло все шкереберть...

— Ти, здається, почав про чудо... Нагадав я.

— Ах, так, правда... Та власне чудо почалося так, як і завжди починається. Для них давно виробився певний шаблон... Тільки, брате, оці очі чорні часто й несподівано ламають усі шаблони...

— Знов заїхав!.. — Це я вже нетерпляче.

— Ну, ну... Чудо почалося за певним шаблоном. Коли програму обідні було вичерпано весь і не лишалося вже жодного сольного або хорового номера, піп вийшов казати промову... На наших вечірках навпаки: спочатку промовами замучують, а потім концертний відділ. Піп наш, треба сказати, досить миршавий, обтяжений величезною родиною, обдертий. Деякий час був, навіть, безробітний, бо не подобався новому єпископові...

— А де ж чудо?!

— Зараз... Бач, не скажу напевне, чи він був „живий“, а єпископ „мертвий“, чи навпаки, але кілька місяців через це він був без парахвії, аж нарешті призначили до нашого села... Ну от, почав він проповідь. Коли виходить наперед удова Гапка, хреститься, кланяється. Взагалі, хоче звернути на себе увагу. Глянув на неї отець Іона, отак скося, але промовляє далі. Глянув удруге, а вона все хреститься, все вклоняється, але отець Іона нічого; викладає свою проповідь... Глянув отець Іона втретє, а вона ще дужче хреститься, ще завзятіше вклоняється, ну піп тоді й запитуює:

— Чого хочеш, жено?

Та й почала плакати. Плаче. Лопоче щось крізь сльози, а що й не розбереш. Ну, люди цікаві так і посунули вперед. Ми й собі ближче. Прислухаємось. Почали розбирати окремі слова про стару криницю, наче б то її треба почистити, і щось там іще, не розбереш тільки, бо всі „щокали“ один до одного, бажаючи дізнатися в чім справа.

Піп був нахилився над Гапкою, коли як підскочить, як гукне, що я від такого плюгавого й не сподівався.

— Православні! Чудо! Чудо в криниці! Цеб-то образ у старій криниці в лісі!

Ну, люди всі мерщій за хрести, за корогви. Піп, як був у всьому облаченні, попереду з кадилом. Рушили. Навіть дозволу в сільради на охрест не спитали. Та воно й непотрібно було, бо сам голова сільради басом підспівував, ідучи з хором до лісу.

До яру й криниці тої щось зо три верстви. Селом щось із верству треба йти, а потім полем, тоді починається ліс, яр отой самий і криниця. Ми, звичайно, теж рушили за всіма. Ідемо, сонце пече, корогви блищать, хор співає, дівтора навколо бігає, аж курить... цікаво навіть.

Підійшли до лісу, почали спускатися в яр. Народу з нами — майже все село. І кожен намагається протовпитися ближче до криниці. Ну, а ми потрапили стати з хором коло самої криниці. Батюшка почав молебінь за скороченим програмом, а потім покликав трьох найповажаніших членів церковної ради.

— Шукайте, — благословив їх.

Ті й почали довбати в криниці ціпками. Скоро вода стала така каламутна, що нічого не розбереш, а ті бовтаються далі. Нарешті один зачепив щось. Решта кинулися йому допомагати, й на поверхню води виплила якась темна дошка.

— Образ! Образ! Образ! — Покотилося яром.

Такого крику, такого захоплення не чув я, здається, ніколи.

Отець Іона кинувся до образу, підніс його вгору, благословляючи на всі чотирі боки нарід. Всі, як один, падають навколішки... От, картина!

Благословивши всіх, панотець хотів приложитися до образу, але глянув, якось чудно умгикнув і став, як стовп. Образ брязнувся об землю. Натовп увесь так і завмер. Ще б пак! Образ явлений під ногами, а піп із стовпа церкви перетворився в звичайного стовпа. Не диво, що й усі постовпіли.

Коли один парубок насмілювався, нахилився й підняв образ. Підняв, глянув і... розреготався. Так ще як!.. Думали, що збожеволів... Хто стояв близько, почали й собі придивлятися до ікони і... теж почали шалено реготатися. Скоро образ почав переходити з рук до рук. А вслід за ним вибухав якийсь нелюдський страшний регіт...

Отець Іона нарешті опритомнів. Підняв ризи й чкурнув чим дужче додому. Регіт, вигуки лунали вслід.

Що ж би ти думав трапилося? За для цього варт було походити цілий місяць до церкви.

На явленому образі було таки дуже мистецьки змальовано... отця Іону та вдовицю Гапку. Над головами жовті тарілочки, як у святих, над ними й написи „святитель о. Іона“, „преподобниця вдовиця Агапія“. Отець Іона однією рукою обіймав „преподобницю“... (про попа й Гапку вже давно потихеньку говорили на селі)...

Оце і все чудо...

Як це вийшло, питаєш? Я ж тобі казав колись, щі ми з чорно-окою Домашкою любили завжди сидіти ввечорі „під тихими вербами“, що ростуть по-над тою самою дорогою до лісу й яру. Ну от, колись, як уже зовсім стемніло, поночішало, побачили ми нашого панотця Іону. Іде та все оглядається. Я вслід. Побачив, як щось він у криницю ховав... На другий день прийшли ми всі троє... Витягли, коли образ троєручиці... Ну, а Павло добре малює...

Так то, брате. Метикуює, метикуює чоловік, а тут лише через те, що чорні очі парубійку під тихі верби заманили, усе шкереберть іде!..

Полтава

З нового фільму ВУФКУ „Микола Джеря“

ГРУДЕНЬ

Білий птах простер сріблясті крила,
Кораблем пливе в височині.
Чи це сон, чи дійсність снігом вкрила
Янтарем гаптовані дні?...

Білий птах співає білі руни.
Прорізає сміло синій шлях,
А назустріч бішеним буруном
Лютим вітром ворог — чорний птах.

Налетів. Ударив просто в очі,—
(В синім вирі стогнуть кораблі...)—
Полетіло враз блискучим клоччям
Біле пір'я снігом до землі.

Хто це плаче стомлено і нудно?..
Угорі горить нерівний бій.
Вже рубіни вкрили срібні груди,
Смілі крила біло-голубі.

І коли, проміннями сп'янілий,
Чорний птах угомонився й ліг,
Білий птах скрівавдені крила
Розметнув безсило по землі.

Позмітав в замети біле пір'я
І лежить холодний, неживий...
Хто це плаче в темному зневір'ї,
Не введе важкої голови...

Н. Забіла

Н. Забіла

ЛИСТОПАД

Вітер котить хмари сірі,
Мов солому з проса.
Гонить біле, мокре пір'я,
Кида в землю косо.

Ой, упав у віти клопіт,
Впав як в груди камінь.
Враз заплутав сполох — шопіт
Жовтий лист шовками.

Лист кружляє над кузнями,
Пала на дорогу.
Що ж цей вітер робить з нами —
Дайте допомогу!

Дзвонять бій кувадла гучно,
Клеплють міць машини.
Гей, зливайтесь нерозлучно —
Бийтесь до загину!

Ми вклепаєм в пісню кожному
Крицеву пораду,
Кожну риму переможну
В холод листопаду.

Ромен

П. Лучанський

ДЗВОНІТЬ ОСІНЬ

Дзвонить осінь опалевим листям
По порожніх алеях парку.
Мої думи — червоні намиста
У довгу нанизані скалку.

Одзвенить сумноока осінь,
Як весна з синьоокиим маєм;
Вже в лану одспівало колосся —
Тільки вітер буйний гуляє.

Тільки вітер, товариш мій вірний,
З ним я буду пісні співати
Я немов у глибокому вирі,
І немає кому рятувати.

Кажуть всі — від життя я відсталий
І що муза моя вбога,
На своєму шляху я не стану,
Хоч і тяжка буде дорога.

Хоч і знаю: літа молодії
Одшумують листом тополів,—
Ще мої горять надії,
Ще шукаю я іншої долі.

Ів. Бурлаків

ВІДГОМІН

3 поезій Якуба Коласа

Чи коси задзвонять на луках россою,
Чи пісню співає дівча,
Чи вітер заплаче над полем журбою,
Чи коні дорогою мчать.

Чи грім прогуркоче в небесному морі,
Чи грюкне над лісом перун —
На все відгукнуться безмежні простори
Чутливим відгомоном струн.

А ти, коли горе людину спіткає,
Чи скаргу де вчуєш, чи плач,
Або запанує де кривда лихая, —
На все відгукнися, відзнач.

А радість почувеш, надії зів'ються,
Хай добрі вістки полетять,
Нехай тоді струни твої засміються
І пісню щастя дзвенять.

Перекл. з білоруської Ан. Панів.

ПОТОЧНІ НОТАТКИ

1. Заява комуністів - ваплітян

Після півторарічної жорстокої літдискусії, що почалася памфлетами т. М. Хвильового й кінчилася широким обговоренням справ культурного будівництва на Україні в центральному органі компартії, президія Вапліте склала зброю і визнала свої помилки. В № 280 „Комуніста“ (4 грудня) читаємо „Заяву групи комуністів членів Вапліте“ підписану т.т. Досвітнім, Хвильовим і Яловим. Цитуємо:

1. „Ми визнаємо, що гасло орієнтації на „психологічну Європу“, будь яку „минулу — сучасну“, „пролетарську“ „буржуазну“ враз із змаганням розриву з російською культурою, поруч із нехтуванням Москви (що є центр всесвітньої революції), як і „центра Всесоюзного міщанства“, було безперечно збоченням із класової пролетарської лінії інтернаціоналізму“.

Цією заявою вичерпується проблема „Європа чи Просвіта“, що про неї цілі стоси списано й брошури понавидавано. Ясно, що „ні Європа, ні Просвіта“, як це пробували й ми посилено доказати на сторінках „Плужанина“, хоч і одержували за це назву „просвіт'ян“ і тих, що не розуміють усієї величі європейської культури.

Друга не менш важлива заява звучить так:

2. „Ми визнаємо, що теорія боротьби двох культур в інтерпретації тов. Хвильового відповідає економіці капіталістичного розвитку, і що цілком неможливо застосовувати її в будівництві нової української, радянської культури на базі радянської економіки й диктатури пролетаріату“.

Так, товариші! І ми весь час товкли про теорію двох культур та не національних, а класових — про боротьбу за інтернаціональну пролетарську культуру, куди й українські пролетарі внесуть свою частку. Нас за це звали „напостовцями“, „москвофілами“, „епігоністами“, і ще хто й чим. Справа вичерпана й тут, як і в дальшому визнанню:

3. „Так само за помилку ми вважаємо „апологію“ неокласиків у першому зошиті „Вапліте““.

Ми дуже раді, що й тут не помилилися, вказуючи на цю помилку статтями й рецензіями в нашому журналі.

З одним ми не згодні в декларації ваплітян. Пояснюють вони свої помилки тим, що:

„до вищезазначених збочень від пролетарської партійної лінії ми дійшли в загалі літературній дискусії, в боротьбі з проявами неучтва, напостовства та просвіт'янства, в загалі боротьби проти вікового „епігонізму“, що проти них ми вважаємо за свій революційний марксистський обов'язок провадити боротьбу й надалі“.

Як у загалі, так у загалі... Так може не все те, що в тому загалі називалося напостовством, просвіт'янством і епігонізмом було дійсно таким. Може й тут є помилки? Це — перше.

По-друге: ці смертні гріхи ваплітяни досі шукали здебільша серед революційних літературних об'єднань, зокрема у нас, плужан, тоб-то тих, хто й сам (див. наші передові) не зрікається від можливості засмічення буржуазною ідеологією і свідомо з цією можливістю бореться, саме для цієї боротьби об'єднуючись і шукаючи братерського співробітництва в пролетарських організаціях. Тим часом справжні огнища буржуазної думки лишилися без обстрілу з боку ваплітян.

От із цим ми й не згодні в їх декларації: мало пообіцяти боротися з просвіт'янством і т. д. (в тому ваплітяни матимуть у нас посильних спільників), але треба вважати за свій революційний марксистський

обов'язок боротися в першу чергу з тими, хто їхні думки використовував проти компартії і радянської влади — з закордонною і тутешньою внутрішньою еміграцією, з кублами буржуазної думки. Хто зорав поле, мусить його й заволочити.

Книгочий

2. „Маладняк“ проти „Вапліте“

З листопадного числа білоруський „Маладняк“ стає органом Всебілоруського об'єднання поетів і письменників „Маладняк“. У передовій цього числа ЦБ „Маладняка“ оповідає про свою трьохрічну історію і боротьбу з ухилами частини своїх членів, що виділились у групу „Узвишшя“, — ухилами, подібними до ваплітовських. У великій статті „Про фальш камертонів“ Тодар Глибозкі переказує зміст цієї боротьби й проводить аналогію поміж нею й літдискусією на Україні. Характеризуючи групу „Узвишшя“ (ідеолог — Бабарека, поети Пуша, Дубовка, Чорни), він каже (стор. 69): „Як і українська Вапліте, група орієнтується на шари висококваліфікованої міської інтелігенції. Договорилися вони й до якоїсь „пролетарсько-селянської класи“, в своїх статтях оминають слово „пролетаріят“ і замінюють — „працюючий люд“.

У тому ж числі М. Зарецькі рецензує перший зошит Вапліте, зауважує у О. Слісаренка плутанину понять ідеології і естетики, називає наївними надії О. Досвітнього на революційність неокласиків, добачає „європоманію“ в Йогансена і, наприкінці, зазначає вміщення в „зошиті“ листа Дубовки зі скаргами на „Маладняк“, вміщення, що ним ваплітяни хотіли допомогти цим засудженим робітничо-селянською білоруською молоддю ідеологам дрібної буржуазії розвалити „Маладняк“. Не вдалося, як не вдалося і „Ваплітянам“ цього досягти на Україні.

Ярема

3. Перший виступ „Молодняка“

Не дуже він удалий. Це декларативного характеру стаття Олексія Кундзіча (члена бюро групи) в № „Комуніста“ від 12 грудня. Примітка до статті каже, що вона „подається, як відповідь на ту величезну кількість запитань, що ми (молодняківці) одержуємо в листах і усно з усіх усядів“. Відповідь тов. О. Кундзіч дав дуже просту: „приєднуйтесь до нашої лінії, не пишіть халтури, і ми будемо вас вважати своїми товаришами“. Може когось ця формула і задовольнить, але більшість усеж таки, гадаємо, запитає: „А в чому ж полягає ця „лінія“ і куди вона приведе“? Відповідь така: „Наша організація являється ячею майбутньої пролеторганізації, ми мислимо собі можливості пролетарської літератури в динаміці, в природньому шляху дальшого розвитку пролетарського суспільства“.

Коли взяти цю формулу в її теоретичному значінні, знаходимо знайоме ваплітівське твердження: на Україні, мовляв, українського пролетаріату немає — чого там пролетарською організацією розводиться. Спочатку — „дайш пролетаріят!“ Але не це нас зараз цікавить.

Що це значить в організаційних справах? — За досить туманними фразами і безліччю потрібних і непотрібних лапок у статті тов. О. Кундзіча (на всьому видно, що редакції „Комуніста“ довелося поприти коло Кундзічового ситлю й мови) — у цій цитаті добачаємо саме те, на що ясної відповіді „Молодняк“ ще не дав, а саме:

Чи він хоче перетворитися в пролеторганізацію („в природньому шляху розвитку пролетарського суспільства“) і, значить, щезнути як мо-

лодняк, а з нового літературного молодняку має творитися нова молода група за керівництвом ЛКСМУ?

Чи він — молодняк — лише одна з організаційних ячеек, що боротиметься за творіння нової пролеторганізації і має й надалі лишатися як молодняк?

Конкретніше: чи нам чекати, поки молодняківці „в динаміці“ підростуть і тільки тоді пролетарське суспільство спроможеться на пролеторганізацію, чи й немолодим (віком) пролетписьменникам можна вступати зараз у „Молодняк“, бо це і є те, чого ми так довго очікуємо?

І ще одна неясність, що зачіпає Плуг? Тов. О. Кундзіч так плужан, спасибі йому, кваліфікує: „Плуг є організація, що не турбується і немає установки турбуватися (розумію — турбуватися активно) про досягнення можливих верховин пролетлітератури“. За які верховини Плуг (очевидно — пасивно), турбується, лишається невідомим. Але, як протилежність, висовується гасло „Молодняка“: „наша мета гартувати фалангу художників з робітничо-селянської молоді“. Тепер розуміємо: Плуг — організація революційно-селянська, тоб-то сумніва що до ідеологічно-пролетарської чіткості, а „Молодняк“ — організація робітничо-селянська. Вірно — більше шансів на витриманість. Ну, а як же з суто пролетарською бути? Знов чекати на „динаміку“?

До цього прилучається старе болюче питання — про літгуртки, про тих, кого називати чи не називати „халтурниками“, називати чи не називати своїми товаришами. Чому тов. Кундзіч може бути в бюро „Молодняка“, а який-небудь „провінціал — енко“ не може? Де межі молодняка? Де кінчається учеба на письменника і починається кваліфікація на письменника? Для літературної молоді це питання гостріше стоїть, ніж де, і його не поминуть молодняківцям.

Нас можуть запідозрити в нападі на молоду організацію, тому зазначаємо твердо і без ніякого туману:

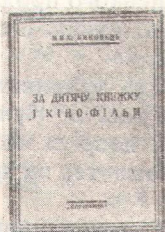
На нашу думку, для існування на Україні „Молодняка“, організації типу „Молодої Гвардії“ в Росії, приспів час, цю організацію ми вітаємо і будемо підтримувати.

Але в той же час ми вважаємо, що на Україні крім „Молодняка“, приспів час творити суто пролетарську організацію, якою мала б бути Вапліте, та з відомих причин не виправдала надій, і якою колись прагнув був бути Гарт.

Отож „у динаміці“ молодняківці перманентно переходимуть до цієї нової організації, а натомість приходитимуть до них свіжі резерви низу.

Так треба ставити справу — і, на жаль, цього не бачимо в декларованій статті О. Кундзіча.

Книгочий

Нові видання спілки Плуг

ХРОНІКА

В ЦК ПЛУГА

Пленум Центрального Комітету Плуга вирішено скаликати 7/І — 27 р. Пленум протягнеться 3 дні, засідання відбуватимуться у вечірні години, в редакції журналу „Плужанин“. На засідання викликаються т. т. (по одному) з Києва, Дніпропетровського, Одеси, Полтави, Сум (В. Алешко), Прилук (Ол. Ведмицький). Пленум має проробити такі питання: 1. Обговорення повістки 4-го з'їзду Плуга, 2. Підготовка до 5-ти річного ювілею; 3. Відношення Плуга до інших літературних організацій. 4. Доклад редакції журналу „Плужанин“. 5. Доклад кооп. вид-ва „Плужанин“. 6. Доклад ревізійної комісії. 7. План роботи Плуга, 8. Біжучі справи (склад редколегії журналу, склад ЦК і ревкомісії, про філії та літгуртки, інформація УТОДІКА і Харк. місцькому письменників і т. п.). Утримання в Харкові та проїзд на пленум і назад спілка приймає на свій рахунок. На пленум можуть прийти й інші товариші — члени спілки, але за свій рахунок.

Альманах № 3 Плуга цими днями здається до друку.

На останніх засіданнях ЦК Плуга (10 і 13 грудня) було заслухано інформації про стан журналу та видавничої роботи спілки Плуг. ЦК Плуга визнав роботу задовольняючою і ухвалив звернутися до всіх членів спілки із закликом взяти як найактивнішу участь в журналі, а також ширити справу видавництва

„Плужанин“. Так само вирішено взяти більш активну участь в Дніпропетровському журналі „Зоря“. Секція робітників преси спілки Робос ухвалила провести медичне обслідування кількох письменників з стажем не менше 5 років, щоб виявити, оскільки письменницька праця відбивається на стані їхнього здоров'я. ЦК Плуга виділив на це обслідування двох товаришів.

У видавництві „Плужанин“

Видавництвом уже видано 5 книжок, з них: в серії „Весела книжка“ — 2 книжки: Остап Вишня — „Українізуємось“. Антоша Ко — „Лопанські раки“, в серії художній — збірка оповідань Л. Первомайського „Комса“, крім того видано книжку М. Биковця „За дитячу книжку і кіно-фільм“ та збірку гуморесок Остапа Вишні „Вишневі усмішки кооперативні“. Зараз друкуються книжки: збірка поезій Ан. Дикого „Огонь цвіте“, Г. Одинця „Казка про чудака Якова, що дурив та не всякого“, Ів. Підкови — „Кислиці“ (збірка гуморесок в серії „Весела книжка“). Готуються до друку: книжка гуморесок Юхима Гедзя збірка поезій Ан. Шмигельського, книжка оповідань Ів. Ткачука. На 15/XII у видавництво вступило 44 члени, серед них в товариші з Кубані та з периферії.

НА УКРАЇНІ

Лубенська філія Плуга

Відновлюючи свою роботу, філія постановила перевести підвищення та поглиблення стереотичних знань плужан.

З цією метою філія поки що відмовилася від широкого демонстрування своєї роботи і замкнулася у студії, зосередивши свою увагу на вивчанні законів поезики, прози і т. п.

За весь час роботи, з жовтня по грудень м. цб 6. р. студія в кількості 12-15 чоловік розробила питання: 1) елементи образної мови, 2) віршування, разом з цим розглянула до 24 поезій, 4 прозових творів, виключно з праць плужан та студійців. З розглянутих річей до друку ухвалено лише двох товаришів: Горбенка та Ковальчука. Це з українських, а російських: Семенова та Ткача, що зараз друкуються в московським журналах „Крестьянин“.

Треба сказати, що Лубні, хоч і округове місто, але літературний живчик його б'ється зовсім кволо. Це пояснюється може тим, що майже в кожній школі, в кожному здоровім

колективі утворюються літературні гуртки, з запалом складаються плани, та зустрівшись з тяжким станом переведення їх в життя — бачуть свою безсилість-розпадаються. Відсила упадочний настрій, розпорошеність і повна відсутність зосередження сил.

В цьому напрямку Лубенська філія не один раз (в минулому і цим році) пробувала стягти всі сили і утворити при клубі літературну трибуну, але і до цього часу зробить цього не вдається.

Багато т. т. партійців комсомольців, педагогів нишком щось собі строчать дома і може й цінні єсть надбання — та чогось бояться винести їх на суд невеликого гуртка молоді, яка хоч помацки та проторює шлях по новій літературі.

Кажу „помацки“, бо дійсно, ні одна мабуть філія не живе в таких кепських умовах, як наша. То брак помешкання, то відсутність підручників про критичну літературу чи бібліотеки... Це надолужаєм „Плужанином“. Готуючись до доповіді з питань поезії чи прози приходится бігати по т. т. чи нема в його

часом Шенгелі, Томашевського чи Шкловського і коли б не центральна бібліотека—то хоч з неба бери. Та і в бібліотеці не кожний раз найдеш потрібне.

Повстає питання:—де ж та „цінна, критична література“ придбана за власні кошти

Лубенська філія і студія Плуґа

Зліва (сидять): Берлявська, Махнівський, Ткач, (стоять):

П. Горбенко, Ів. Семенів (голова філії), Ковальчук

філії, про яку писав Лубенчанин у І ч. „Плуґанина“ за б. р.

Отже, не зважаючи на все, філія потроху переводить в життя намічену по плану роботу, втягує молодняк: комсомольців, педтехнікумовців, налагодила звязок з периферією, де охоплено до 8 чоловік, твори яких надсилаються на студію, розглядаються там і виносяться відповідні вказівки. Але цього ще мало. Ще багато т. т. по окрузі не охоплених, які хочуть учитись літературі—і мета філії охопити їх.

Олексівський літгурток

(Харківської округи)

Наш гурток існує при сельбуді. В останні часи робота стала зацікавлювати все більше і більше відвідувачів сельбуду. В листопаді ми перечитали всю книгу В. Коряка „Нарис історії укр. літератури“, на яку витратили аж 6 день. Хоча в книзі немало незрозумілих слів, у нас є словник, і тому ми як слід все врозуміли.

За місяць випустили 2 числа стінгазети, від гуртка виступав наш член з докладом під час свята революції.

Так само гуртом перечитали книжку поезій П. Усенка „КСМ“. Найбільше нам до вподоби поезія „Весняне“.

Зі спілкою Плуґ ми постійно листуємося і надсилаємо ті твори, які були в гуртку зачитані та визнані на нашу думку вартими до друку.

К. Б.

Що робить Черкаська філія Плуґа

10-го жовтня скликано було перші збори літературної студії, де зачитано та обговорено дві друкованих уже оповідань т. Ясинового та обговорено питання організаційного характеру. В роботі студії брало участь сім чоловіка.

З більш значною літературно-громадською роботою філія виступила 26-го жовтня в однім із клубів м. Черкас, впорядкувавши літературний вечір. Головним питанням вечора була доповідь на тему „Есенін і хуліганство“, виступив з нею Лес Гомін, взявши за тези статтю Сосновського „Развенчайте хуліганство“, в „Правді“ № 216.

Велика зала клубу вмістила в собі аудиторію за три сотні чоловіка. Всі місця було зайнято: навіть прохід був не вільним—стояли.

На протязі 3-х годин аудиторія слухала без перерви. Неодноразові пропозиції з боку керівників вечора зробити перерву присутні відхиляли.

Це каже за те, що зацікавлення аудиторії темою було надзвичайне. У дискусії по до-

повіді виступало багато товаришів і майже одногосно визнали, що творчість Есеніна просякнута елементами хуліганства, які чинять негарний вплив на виховання молоді.

Після дискусії була суто літературна частина вечора, де виступали зі своїм творами: Я. Ясиновий (проза), Вас. Терніна (поезія) та Юхим Гездь (гумор). Аудиторія чуло нагороджувала авторів оплесками.

Надалі філія має ще влаштувати кілька літературних вечорів і думає кожні два тижні проводити збори студії.

До філії також надходять листи з районів від зацікавлених товаришів з різними запитаннями літературного змісту. **Я. Я.**

Літгурток Плуґа при Н. Волинському (Звягельському) педтехнікумі

В новому навчальному році літгурток поставив ширші завдання. Коли раніш студіювали виключно укр. літературу, тепер належну увагу звернено й на літературу російську. Студіюватиметься література лише жовтнєвого періоду. Більше уваги звертаємо на теоретичну літературу: бо треба ж зазнати членів гуртка, що пробують свої літературні сили, з художніми прийомами поета і письменника, з літературними жанрами, сюжетом, фабулою, героєм.

Є бажання цього року ще міцніше зв'язатися з широкими масами і місцевим учительством. План намітив гурток (такий же 2 триместри):

А. Теми для доповідей в гуртку:

1. Революція, футуризм, Маяковський, статті Лелевича, Троцького, Гордова, Луначарського. 2. Сюжети і манера Івченка (ст. Якубовича, Меженка). 3. Художні засоби поета і письменника (Томашевський, Гавеський, Навроцький). 4. Д. Відний—поет революції (Коган, Троцький, Рогачевський). 5. Сюжети оповідань П. Панча (твори „Солом'яний дим“, „Мишачі нори“). 6. Косинка—співець рев. села (На золотих богів, Мати, За ворітьми). 7. Єсенін селянський поет (Троцький, Воронський і інш. „Сборник под редакцией Никитиной“). 8. Тема, фабула, сюжет, герой (Томашевський, Навроцький). 9. Особиста лірика Сесюри (Поезії: Місто, Осінні Зорі, Сьогодні). 10. Стилістичний аналіз твору В. Іванова. „Дитя“. 11. Сюжети Копиленка (Твори: Буйний хміль).

Б. Теми для доповідей в сільбуді:

1. Хвильовий. 2. Відний—співець революції. 3. Маяковський. 4. В. Виниченко як письменник і політичний діяч (Твори, стаття Пилипенка в „Ч. Шлях“). 5. Леся Українка. 6. Літсуд над героєм твору Сенченка „Інженіри“.

В. Теми для місцевих учителів:

1. Передумова Жовтневої літератури. 2. Перші співці революції (Чумак, Блакитний, Михайличенко). 3. Художня вартість поезії П. Тичини. Леся Українка.

Літгурток встиг уже в себе на засіданнях заслухати і обговорити три доповіді і дати доповіді міським учителям. На черзі стоїть доповідь в сільбуді про Д. Відного і літсуд.

Чимало часу також віддає гурток на заслуховування й обговорення власних творів.

Літгурток взяв на себе ще одну роботу, що тісно зв'язана з відомою укр. письменницею Л. Українкою. Новоград - Волинськ, як відомо місто, де народилася ця письменниця. Ще зберігся будинок, де вона народилася. Ще є чимало людей, що знали її особисто і знайомі з родиною її. Можна зібрати багато цікавого матеріалу що до життя і оточення письменниці. Є думка порушити клопотання перед Райвиком, щоб він віддав будинок, який слід зберегти і порушити питання про відкриття пам'ятника Лесі Українці.

Я. Мороз

Всеукраїнський з'їзд пролетарських письменників

Склалося оргбюро по скликанню Всеукраїнського з'їзду пролетарських письменників. Ініціативу цьому поклали харківські письменники, їхню думку з прихильністю зустріли письменники Одеси, Києва, Дніпропетровського. В оргбюро увійшли т.т.: М. Терещенко, Іван Ле, Б. Коваленко, М. Доленго, П. Усенко, В. Коряк, Микитенко, Ткачук. З'їзд намічено на день відкриття будинку преси ім. Блакитного — в січні місяці в м. Харкові. Оргбюро звернулося з закликом до всіх, хто співчував ідеї скликання з'їзду і утворення пролетарської літературної організації, зголоситися на адресу: м. Харків, ДВУ тов. В. Коряка збер М. Доленгові. (Спартак. пер. 3).

* У лютому 1927 року минає 100 літ з дня народження видатного байкаря **Леоніда Глібова**. Для підготовки до ювілею в Києві було утворено комісію в складі представників Окрнаросвіти, Секції Наукових Робітників, спілки Робос, київської філії Плуга, держмузею.

Комісія намітила низку пропозицій з метою вшанування Л. Глібова: найменувати школу іменем Глібова, в якій він жив, керуючи хлоп. гімназією, на будинкові школи спорудити таблицю, таку - ж таблицю на будинкові кол. земської друкарні, що нею завідував Глібов. Держмузееві запропоновано утворити куток Глібова і збільшити кількість експонатів. Комісія вирішила звернутися до Окрвиконкому з проханням дозволити збирати кошти на пам'ятник в Чернігові.

Буде вжито заходів до погадження надгробка на могилі письменника. До дня ювілею має бути видано популярну брошуру про життя й працю Л. Глібова.

Вченому т. Шевельову вдалося розкрити низку псевдонімів Глібова (Ів. Кеппер, Простодушний), що дає можливість виявити всю літературну спадщину, більшу за ту, що була відома до нині.

Цікаво, що Глібов протягом 3-х р. (1861—63) видавав в Чернігові „Черниговский Листок“, який пережив навіть Петербурзький журнал „Основу“ й жив ще небагато часу після заборони укр. слова міністром Валуєвим.

В „Листку“ брали участь Костомарів, Куліш, Лазаревський, Номіс і ін. Тут друкував свої твори і Л. Глібов за різними псевдонімами.

* 28 листопада в Харкові відбулися загальні річні збори **Українського Т-ва драматургів і композиторів (Утодік)**.

На збори прибули представники Ленінград і Московського Т-в. драмат. і композиторів, та інших організацій, зв'язаних з роботою Утодіка. Збори обрали нове Правління в складі: М. Куліш, Туркельтауб, Досвітній, Мамонтів, Радіш і кандидатів: Грудина, Козницький, Ост. Вишня. З майбутнього року Утодік ширше розгортає свою діяльність і утворює видавничий відділ для друку п'єс, нот і т. п.

* В Харкові при **Кому. Університеті ім. Артема** функціонує факультет журналістики. На ф-ті викладаються, крім загально-освітніх предметів, ще й спеціальні: історія української літератури, теорія публіцистики, робота з сількорами, теорія фейлетону, преса СРСР та закордону.

До викладання запрохано кращі наукові та громадсько-літературні сили: Вол. Коряк, Фурер, Кость Котко й ін.

В першому триместрі студенти проходять загально-освітні предмети (укр. мова, загальна історія, хемія, загальна географія та математика). Термін навчання розраховано на 3 роки.

* **Київський ілюстрований журнал „Глобус“ оголошує конкурс на найкращу карикатуру.** Редакція пропонує такі теми для карикатур: 1. Режим опадности. 2. Протекціонізм. 3. Бюрократизм. 4. Хуліганство. 5. Українізація. 6. Житлова криза. 7. Приватний

капітал. 8. Міжнародні справи. 9. Лицем до села. 10. Побут та вільні теми за вибором авторів.

У мови конкурсу: 1) Конкурстриває з 25 листопада до 1 лютого 1927 р., 2) Карикатура має бути не менше, як $\frac{1}{2}$ глобусівської сторінки і одною фарбою, 3) На звороті карикатури олівцем треба написати девіз, а в окремій запечатаній коверті з цим же девізом прізвище, ім'я та адресу автора.

Премії конкурсу: 1-ша премія — 50 крб. і безплатне одержання „Глобуса“ протягом одного року, 2-га премія — 30 крб. і безплатне одержання „Глобуса“ протягом 6 місяців, 3-тя премія — 20 крб. і безплатне одержання „Глобуса“ протягом 3 міс. Непремійовані карикатури редакція має право містити в журналі й оплачувати по звичайній ціні.

В конкурсі можуть брати участь всі бажаючі.

Всі карикатури треба надсилати на адрес: Київ, вул. Леніна, редакція журн. „Глобус“.

* Комісія при Укр. Акад. Наук для видавання пам'яток новітнього письменства, готуючи до видання архив П. О. Куліша (власні його листи, до нього, різні мемуари та біографічні матеріали), просить всіх громадян передати до Академії все потрібне для такого видання і сповістити принаймні, де переходяться невидані ще матеріали. Бажано одержати в оригіналах, які по використанні можуть бути повернуті.

* Київський Художній Інститут організував річну відчитну виставку студентських работ за 1925 — 26 навчальний рік. Такі виставки Інститут впорядковує щороку. Вони завше притягають велику кількість відвідувачів. Виставка має відділи: архітектури, малярства, скульптури, поліграфії, текстилю, театрального оформлення та художньої педагогіки.

Роботи студентів вищих курсів виставлено по майстернях: Ф. Кричевського, Бойчука, Крамаренка, Мелера, Татліна, Голубятникова, Кратка та інші.

* Зінов'ївська газета „Червоний Шлях“ розпочала містити двічі на місяць сторінку „Культура і побут Зінов'їщини“. В № 2 сто-

рінки знаходимо цікаві записи народніх пісень, з новими дієзими особами (замість „запорожець - комсомольць“), єсть пісні про Кармелюка; сторінка подає хроніку про роботу пересувного робсельтеатру ім. Франка, що вже об'їздив Криворіжжя та Мелітопольщину і гастролював 3 тижні в м. Зінов'ївську. Підвалом в сторінці йде історія О. Василіва: „Зінов'їщина, як частина Запоріжжя“. Ів. Мор в передовій до сторінки пише про більшу увагу до чистоти мови, особливо в сількорівських дописах і вказує на потребу записувати народню творчість, щоб у такий спосіб покращувати мову дописів.

Сторінка № 3 звертає особливу увагу на вивчення свого краю, подає коротеньку розвідку про могили ген. Текелія, хроніку зінов'ївського літгуртка Плуга та інформацію що до „Дня музики“.

* 5 грудня відбулися річні загальні збори Харківської Асоціації Революційної Кінематографії (АРК).

З докладів Правління й Ревізкомісії виявилось, що за минулий рік асоціація проробила мало, не набула належного громадського авторитету, не зуміла широко розвинути своєї діяльності по охопту діячів кінематографії, налагодження кіно - сценарної роботи і т. п.; доклад ревізкомісії показав, що справи в Асоціації було ведено неакуратно, як де немає належних виправдовуючих документів на грошові операції, АРК має борги і т. п.

Збори визнали роботу Правління АРК незадовольняючою, а доклад незакінченим і неповним. Надалі визнано за необхідне реорганізувати АРК в громадську організацію, за зразком Московського Т-ва Друзі Радянського кіно, всіх теперішніх членів АРК вважати за фундаторів цієї нової організації, доручити Оргбюро скласти новий статут і перевести його через відповідні органи.

Для закінчення справ АРК і передачі їх новій організації обрано комісію в складі: Орлов, Райкін, Манкін, і канд. Вовчок.

В Оргбюро обрано т. т. Самойленко, Циперович, Бондаренко, Йосилевич, Биковець і кандидатами: Бас, Маляр, Трахтеров.

Заставка з медальйоном (роботи Г. Нарбута)

В АРМУ

Скоро рік, як існує Асоціація Революційного Мистецтва України „Арму“. Велика організаційна робота, переведена за цей час Центр. Бюром, стала вже загально-відомою.

В Липні м-ці цього року відбувся Всеукраїнський З'їзд Арму в м. Харкові, в якому прийняли участь представники місцевих філій Київ, Харкова, Одеси, Дніпропетровська та Донбасу (Артемівськ). з'їзд підвів підсумки цьому першому етапу роботи Асоціації, прийняв принципову платформу Арму, ухвалив план роботи на 6. рік і т. ін.

Таким чином, за порівнюючи невеликий час Арму зуміло зібрати і об'єднати майже всі активні творчі сили в галузі т. зв. образотворчого мистецтва по всьому терені УСРР, вивівши їх із стану величезної ідеологічної розгубленості і організаційної розпорошеності, об'єднавши на своїй платформі різні формальні напрямки та дрібні угруповання.

В той же час, поруч із організаційною роботою йшло оформлення та уточнення принципів засад Асоціації, що їх розвинено теоретично в диспутах, які влаштувало ЦБ у Києві, Харкові, Одесі, а разом і ознайо-

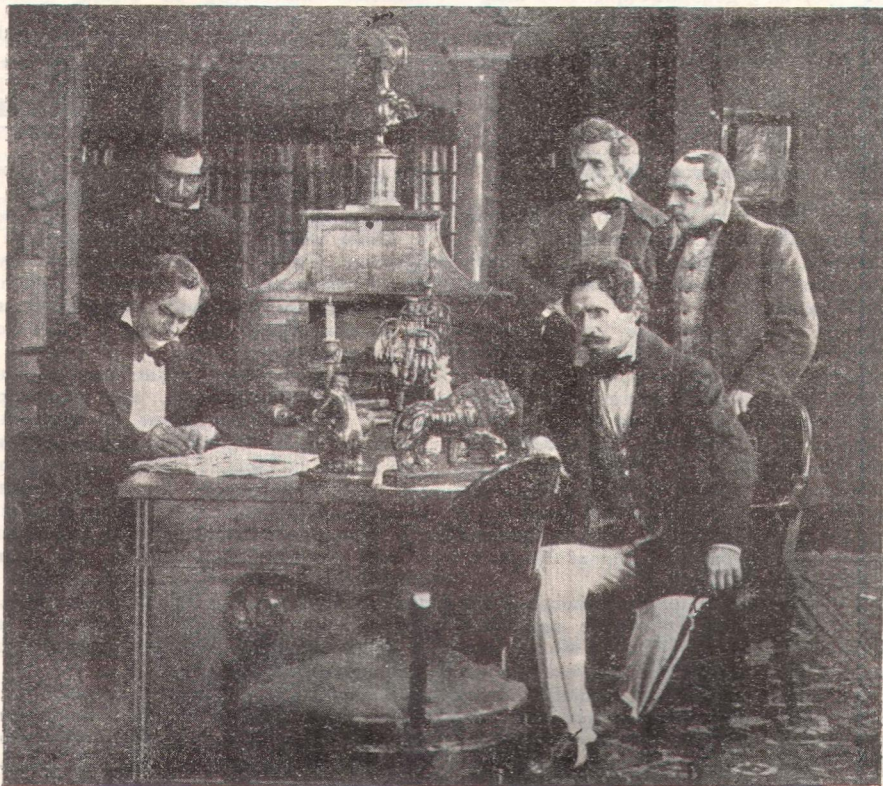
влення широким колом з принциповими позиціями, завданнями Асоціації й притягнення та пробудження інтересу до справ будівництва радянської мистецької культури.

З цією-ж метою Центральним Бюром видано брошури: Ів. Врона — „Мистецтво Революції і Арму“, що має змістом обґрунтування принципів позицій й художньо-ідеологічного кредо Арму та В. Седяра — „АХРР та Арму“ по окремому питанню: рівнобіжної характеристики принципів позицій цих двох зараз найбільших в СРСР Асоціацій в галузі образотворчого мистецтва.

З АХРР'ом Арму зустрілася з самого початку своєї роботи, коли як раз почалися активні виступи керуючої частини АХРР'у на Україні, відомі „подорожі“ т.т. Григор'єва, Перельмана, Киселіса, Щокотова — в зв'язку з претензіями АХРР'у на всеоюзність.

Широкий організаційний охват і жвава робота, що почалася на місцях, кажуть про значну роботу, що її переведено в напрямку збудження внутрішніх потенцій по УСРР.

Арму має на 1/XI ц. р. в своєму складі художників: Довженко Ол., Бурачек, Прохоров,

Сцена викупу Т. Шевченка у пана (з фільму „Т. Шевченко“)

Падалка (Харків), Жук М., Комар, Фраерман (Одеса), Таран, Бойчук М., Мелер, Кратко, Пальмів (Київ), Седляр, Павленко О. (Межигір'я), Богаєвський (Теодосія), Тенер, Різник (Дніпропетровське), архітектів: Зейберліх, Альошін, Риков, Штейнберг та низку здібної молоді.

Подорож за кордон т.т. з керівничої частини Арму (Тарана, Седляра) дасть змогу Асоціації безпосередньо зв'язатись з революційно-мистецьким угрупованням й окремими митцями Заходу (Франції, Німеччини, Італії) та закордонними українськими революційно-мистецькими силами.

Зріст Асоціації точиться далі (закладанням філії АРМУ в Кам'янці на Поділлі, в Гумані та охватом одиночок на периферії), але перед Центр. Бюром стала зараз, як основна і актуальна задача — виявлення й перегляд того, що ми маємо, наших сил і досягнень, як серед старших кадрів, так і серед активної мистецької молоді, що підросла й виховалась в часи після Жовтня, се-б-то, завдання організації першої всеукраїнської виставки образотворчого мистецтва і, як підготовчих до неї, ряду місцевих виставок філій Арму в Києві, Одесі, Дніпропетровську, до участі в яких притягуються також окремі митці, що не входять до складу Арму.

Назрілість потреби Всеукраїнської виставки загально відома. Досить сказати, що за весь час існування Радвлади не було жодної виставки всеукраїнського характеру. Виставка

буде вчасна, особливо зараз ще і через загострений інтерес до українського радянського образотворчого мистецтва, як в РСФІР (в зв'язку з дискусією з АХРР'ом за форми радянської творчості), так і за кордоном (Нью-Йорк, Париж, Берлін).

По плану виставок на поточний рік ЦБ передбачає, крім зазначених місцевих виставок і всеукраїнської у Харкові (в Лютому-Березні 1927 р.), пересунути також всеукраїнську виставку у краших її зразках на Донбас, у робітничі центри (Сталіно, Луганське) а як підготовку до неї перевести виставку в Донбасі робітничих осередків Арму, гуртків „130“ робклубів і т. ін., як виявлення самодіяльності роб. мас Донбасу в галузі образотворчого мистецтва.

Зазначені виставки матимуть величезне значіння і як перший вияв нашої творчості і як могутній стимул до дальшої роботи наших митців в напрямку творення радянської мистецької культури.

Треба одмитити також і друге завдання, що стоїть перед Арму — це організація виробничої роботи митців по обслуговуванню вимог нашої сучасності.

Літом цього року успішно працювала в м. Артемієвську виробнича майстерня Арму, що обслуговувала потреби роб. клубів Артемієвська та його району, (шахт, рудників і т. ін.).

Є. Холостенко

Київ

ПО СРСР

Про Кубанську філію Сім'у

В травні 1926 року довелося побувати на випадковому зібранні Кубанської філії „Сім'у“ в Краснодарі, що набувала тоді (на папері, звичайно) значіння краєвої організації письменників - українців.

Вже тоді було видно, що ця спілка, не дивлячись на те, що вона претендує на Краєву організацію, — є напівмертва, і що великої роботи по об'єднанню навколо себе початкуючих письменників вона не розвине, коли так і надалі буде ставиться до роботи, так байдуже по „канцелярські“, без творчої іскри що запалила б думку розпороснених по всьому Північному Кавказу, як старих, що мають свої друковані твори, так і ту молодь, що прагне до літературної праці (письменників, сількорів).

Воно так і вишло. За сім місяців філія „Сім'у“ ніяких ознак життя не проявляла. Центральний комітет „Сім'у“ в Москві теж пропав без вісти. На письменницькому фронті у нас була абсолютна тиша і спокій, як на сонному стоячому болоті. Але цю сонну тишу пробудило зібрання Краснодарської філії „Сім'у“ 10 листопада б. р. Керування філією взяв на себе секретар Української секції Окружкома, людина через край перевантажена роботою і до письменництва ставиться так,

як і повинна ставитися людина, що по своєму службовому стану не може zostавитись байдужою в цій справі.

Отже, маючи на увазі незадоволення відбудовою „Сім'у“, частина тов. запропонували організувати здорову й живучу в творчій і в організаційній напрямку літературну спілку на кістках „Сім'у“ (що з них є двоє — голова та секретар).

На Кубані, маємо ґрунт для письменницької роботи благодатний, але напівмертвий „Сім“, зібравши продукцію початкуючих, не відповів за півтора року нікому з авторів, про якість їх творів і гнітить деє під спудом непоганої бібліотечку! Це вже є свідоме гальмування важливої й серйозної справи.

Курс початкуючих, — не на мертву спілку „Сім“, яка хоч і закликала до себе письменників, а скоро розвалилась, застрявши в своїй „Шуканнях“, зі своїм задикуватим „Неоліфом“, а на здорову й роботящу, з ясною пролетарською ідеологією — спілку робітничеселянських письменників.

Гадаю, що письменники Ростова Н/Д остаточно розв'яжуть це питання. Бо мовчати та дивитись, як другі працюють, в той момент, коли письменники прагнуть до праці, ніяк не можна.

Тим. Іващенко

Ст. Н. Мишастівка

ЗА КОРДОНОМ

* Помер галицький драматург і полеміст **Лев Лотоцький** на 72 році життя. Перші твори його — п'єса „Довбуш“ та новели з галицького народного життя з'явилися в 30 роках мин. століття. Збірку поезій під назвою „Горицвіт“ було видано накладом львівської газети „Свобода“.

Писав Л. Лотоцький комедії, статті на літературні теми й поезії.

* В Галичині видатні **вчені-професори**: Раковський (антрополог), Шурат (філолог), Мирон Кордуба (історик), Балей (психолог) та інш. змушені жити з приватних лекцій, бо їх польський уряд Пілсудського, переводячи насильну колонізацію Галичини, усунув з університету. Так само з наказу влади мусив залишити працю в університеті і відомий географ Ст. Рудницький, що цими днями прибув на Україну. Ст. Рудницький має ваятися за організацію географічного й картографічного інституту в Києві.

* Чехословацьке міністерство освіти і народньої культури видало **18 нагород за найкращі мистецькі твори**. Першу премію літературну одержав Карель Томан за збірку ліричних віршів за „Столітній календар“. Друга літпремія припала Божені Бенешовій за її роман „Удар“. Інші премії розподілено між письменниками: Крейчі (повість „Останні“), Я. Грушовським (роман „Чоловік з протезом“ і оповідання „Долорова“), З. Неедлі (праця критична про Беджиха Сметану) й А. Сташеком (мемуари).

Першу драматичну премію призначено Ярославі Гільбертові за п'єси „Прапор людства“ і „Другий берег“. Другу театр. премію одер-

жав Франия Шрамен за п'єсу „Острів великого кохання“. Решта дсам. нагород припала: Я. Бартошу (за „Бунт на сцені“ і „Герої нашого часу“), К. Досталю (за режисерські досягнення), Б. Карену й З. Штепенеку (за їх акторські здібності).

* В Лондоні застрелився один з кращих новелістів і драматургів **Аллей Апверд**. Таке ж самогубство заподіяв собі другий письменник в Каліфорнії **Джордж Стерлінг**. Причиною смерті Апверда була духовна ненормальність, викликана неправильним розумінням психоаналізи, а поета Стерлінга — бажання переконатися, чи існує потойбічне життя.

* Англійський письменник **Бернард Шоу** дістав за свою письменницьку роботу премію Нобеля, що в цьому році досягав суми в 108.000 шведських крон. Але Бернард Шоу зрікся премії і запропонував Шведській Академії Наук грошову частину премії використати на справу літературного і художнього зближення Швеції та Англії.

* Накладом американського видавництва „Українські Щоденні вісти“ (Нью-Йорк) видано календар, **„Вперед“** на 1927 рік. Такі календарі було видано р. р. 1925 та 1926; містили вони крім спеціальних календарних відомостей, великі розділи з літератури, мистецтва, зокрема не мало місця було відведено письменникам радянським. З оповісток в американській пресі читаємо, що в цей календар увійшли статті про Івана Франка, про американські українські літературні організації, єсть статті про хорову справу в Америці і т. п.

Силуетний рисунок родини художника (роботи Г. Нарбута)

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

ЛІТЕРАТУРНІ ПОРТРЕТИ

Якуб Колас

(3 нагоди 20-тирічного ювілею літерат. діяльності)

Якуб Колас! Якуб Колас! — виголошує останні дні преса Білоруси. Якуб Колас! — лементує буйна молодь, зачитуючись творами цього письменника. Якубу Коласу! поважно говорить Народній Комісаріят Освіти, підносячи державну грамоту і даючи звання народнього поета цій людині, що 20 років безумно працювала серед білоруського селянства, допомагаючи відроджувати культуру вивченого тепер народу.

Якуб Колас! Хто він такий і через що його дехто рівняє з світовими співцями як Гомер, Шекспір, Пушкін?

Народившись року 1882 у Акинчицях Мінського повіту. Констянтин Міцкевич (у літературі Якуб Колас і Тарас Гушча) ще з дитинства бачить нещасливу долю забитого селянства. Блукаючи по лісах і селах широкого Полісся, він вивчає просту мову так з джерел вивчення природи („як бор з неба гавориць“), як і з розмов з селянами. Міцкевич закінчує вчительську семінарію і починає вчити дітей рідною мовою, за що царський уряд ув'язнює його на три роки. У самому серці Білоруси у „Палескай гушче“, „у ціхай вадзе“ обивателішні і міщанства починає він свій „шлях смутку“. Соковито, але журливо брешуть його перші пісні (часопис „Наша Доля“ — 1905 р.); майже плакати хочеться і все ж він кличе до майбутнього, що на його віру мусить прийти. Майбутнє він офарблює широко і бадьористо.

Цілком безпорадний стан селянства занотовується в його творах „у Палескай глушы“, „у глібі Палесся“ і т. інш. І він змальовує побут поліщука не так як Тургенев „Поездка в Полесьє“, або Короленко „Лес шумит“, а сам переживає з ним, сам влазить у його шкуру.

Які характерні риси творчості Якуба Коласа? Він сам признався: дурень той, хто п'є молоде вино. А досвідчений почекає, коли вино добре настоїться. „Так сама і з літературой“ — міркує Колас. Через це Колас мало зв'язаний з сучасністю, бо він не хоче фотографувати те, що не уварилося, що не одсіялося — і, правда, через це Колас дав велику спадщину для молодих літераторів, з якими він іноді не погоджувався, але які вчать у нього.

Але назвати Коласа тільки літописцем минулого — не можна. Герої його творів живуть і сучасним життям. І сам Колас прислухається

уважно до марксистської критики. Він переробив, наприклад, свій великий роман „Симон Музыка“, в якому Симон стає активним безвірником. Симон бореться з темрявою, бореться за майбутнє. Письменник освітлює сучасний стан „вёскав“ (сел) і усі симпатії віддає радянській владі. Чи буде Колас писати про місто, про його виробничі ритми, як це робить „Маладняк“ — це велике питання. Можна сказати, що діапазон письменника не поширився — основним героєм поки лишається селянин, який ніяк не може відірватися від своєї земельки і традицій. Надто сильно полюбив Колас — „ціхі Якуб“ (як називають його) — „колас сьпелы з нашай нівы“, до безмежності полюбив він ритми „бора“, „синя-грывага Немку“, щоб зблизитись на новий шлях. Але він радіє, вміє відчувати будівання нового — і тому після жовтневої революції змінює свій смуток на бадьорий заклик. У оповіданнях „Новая Зямля“, „На порозе жыцця“ й інших він стоїть за нове. От, напр., він змальовує нове село на відкритті каналу:

„З шумом хлынула вада у канал і пабегла далей і далей, нясучи з сабою пясок, кусочки дрова, траву. Уздовж каналу стаяв пасьвятчанаму вбраны народ, мовчкі слушаючы музыку вады. А з пад „сьвятога калодзежа“ далятав, як-бы з разбітага чыгуна, нудны, гнусаваы звон, але з-за шуму вады в канале яго бадай што і не чуваць было“ (підкр. наше В.К.).

Зараз Колас вийшов „На прасторы жыцця“ — своєю чудово музичною мовою він поставив себе в перші ряди білоруської прози. Великий майстер слова — він і зараз не припиняє тої роботи, яку вперто вів 20 довгих (іноді тяжких, іноді захоплюючих) років!

Коли Колас одверто написав, що „толькі пры Савецкай Владзе, пад кіравніцтвам Комуністичнае партіі можа свабодна развівацца нацыянальная культура, зможа адрадзіцца яшчэ нядавна прыгнеченая сярмяжная Беларусь“ — то ми разом з усією білоруською суспільністю, разом з Раднаркомом (який дав йому пенсію відповідального політробітника), разом з Білоруською Академією, ми можемо сподіватись, що його „нові пісні будуть милогучним відгуком нашого великого майбутнього, в якому відіб'ється наша героїчна епоха“... як про це говорить грамота, піднесена Якубу Коласу — великому митцю нової Білорусі!

В. Кузьмич

НА ШЛЯХУ НЕВПИННОЇ ПРАЦІ

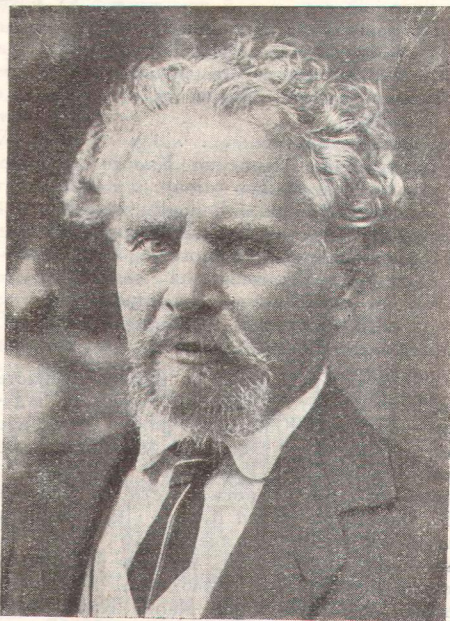
(До 40-ліття діяльності Гр. Коваленка)

Григорій Олексійович Коваленко народився в родині заможного козака 24 травня 1868 р. в хут. Липняках, Переяславського повіту на Полтавщині. Середню освіту він одержав у Полтавській фельдшерській школі, по скінченні якої попрацював по набутому фаху на селі 4 роки (до 1890 р.). Потім він кілька років практикував при університетських клініках у Москві. Через деякий час (з 1896 р.) бачимо його на службі в Чернігівській, а пізніше (після жовтневого страйку 1905 р.) в Полтавській міській управі секретарем. Ще 1891 р. він друкував матеріали в „Етнографическом Обозреніи“, а в „Зорі“ — вірші, оповідання, літературно-історичні розвідки то-що. Співробітничав він і в інших журналах, як „Киевская Старина“, „Літерат.-Науковий Вісник“, „Новими Стежками“, „Діточий Дзвінок“ і т. п. Складачі збірника „Вік“ в 3-му томі вмістили його оповідання „Народні пісні“. Пізніше він невпинно друкувався, енергійно працюючи в різних галузях мистецтва й науки аж до цього часу.

Спинимося на літературних творах Гр. Коваленка. З них слід згадати збіорчку його сатирично-гумористичних оповідань „Жарти життя“. Сюди ввійшло 10 його оповіданнячок, що друкувалися раніше по періодичних виданнях. Тут і „Народні пісні“, записані з наказу урядником Галушкою, і шарж „Про зуби“, що їх позбувся нещасливий пацієнт по лікарях, і „Сумна річ“ з поліцейського побуту, й „Вишнівська справа“ з учительського життя. Автор у всіх них підходить, як знавець побуту, кладучи в основу якісь переважно жартовливі пригоди. Сільський побут особливо йому вдався („Хвилина щастя“). Іноді автор шаржує, як у описі „Чужа хата“. Іноді він звертається й до знайомого йому лікарсько-знахурського побуту на селі („Марина занедужала“). Всюди у нього проглядає український гумор.

Гр. Ол. Коваленкові належить і дві більших повісті, ще до цього часу не видрукувані: „Дажь-божі діти“ з життя первісного слов'янства, і „Мрія давніх літ“ з життя другої половини XVIII ст. ремісників у Лубнях, — де один з персонажів повісті — Гр. Сковорода. Писав і видавав для дітей різні збірники, п'єси, забавки („Яцько та Стецько“, „Холод і весна“ і т. п.).

Письменник чимало дав і популярних оповідань, в яких подавав корисні для народу поради, борючися з забобонами, з вірою в ворожбитів і т. ін. Його ж перу належить і популярний курс фізіології та анатомії. Крім того, ним написано цілу низку листівок на тему

Гр. Ол. Коваленко

боротьби з туберкульозом, кілька книжок з історії України, про мораль, біографії письменників, за його редакцією виходив журнал „Життя та Знання“.

Не забуваймо, що Коваленко до того ж ще й маляр, кілька портретів його роботи в галереї славетних полтавців Полт. прол. музею, портрети історичних діячів, ілюстрації до популярних книжечок чернігівських видань й інших.

Ів. К.

ЯКІ П'ЄСИ МАЮТЬ НАЙБІЛЬШИЙ УСПІХ НА СЕЛІ?

Минулого року відділ мистецтва Головополітосвіти перевів був анкетне обслідування художньої та мистецької роботи в низових культосвітніх осередках (сельбуди, хати-читальні, клуби то-що). Хоча роботу цілком всіх осередків не удалось виявити, бо не всі установи й організації повернули як слід заповнені анкети, все ж таки за матеріалами

цими можна скласти надзвичайно цікаві таблиці та зводки. Одна з таких свідчить про сільський репертуар. Обслідування зачепило досить невеликий термін часу, а саме 1/4 року.

Виявилось, що з сучасного нового й старого репертуару, ось які п'єси користувалися найбільшою популярністю і мали найбільшу кількість постановок:

1. Боротьба—п'єса Т. Степового (чл. Плуґа) . . . 56 раз
2. Борці за мрії—Тогобочного . . . 56 "
3. Лісові круки—В. Минка (чл. Плуґа) 54 "
4. На передазі—Забгай—Товстоноса (член Плуґа) . . . 51 "
5. Наймика—Карпенко Карого . . . 50 "
6. Незаможник—Кострицина . . . 43 "
7. На шляхах—Білоусова-пер. з рос. 41 "
8. „97“ М. Куліша (член Вапліте) . . . 38 "
9. Батрак—Евм. Лісового (чл. Плуґа) 35 "
10. Общепонятна мова—Мислівського . . . 35 "
11. По ревізії: 1) Кропивницького і 2) Муриця (чл. Плуґа) . . . 35 "
12. У тієї Катерини—Мамонтова . . . 32 "
13. Батько та син—Ваніна (член Октябрі) . . . 29 "
14. Пора прокинутись . . . 28 "
15. Безталанна—Карпенка Карого . . . 27 "
16. Злодії—Погрібного (ком.) . . . 25 "
17. Панна Штукарка—Володського . . . 24 "
18. Назар Стодола—Т. Г. Шевченка 22 "
19. Лимерівна—П. Мирного . . . 22 "
20. Повинен—Черкасенка . . . 22 "
21. Ой, не ходи Грицю—Старицького (в пер. Сенченка) . . . 21 "
22. Бурлака—Карпенка Карого . . . 20 "

З решти п'єс, що мали меншу кількість постановок, варто відмітити: Розумний і дурень—Карпенка-Карого (20 раз), Глитай, або павук—Кропивницького (19), Мартин Боруля—Карп. Карого (19), Повернувся із Сибіру—Яновської (18), Степовий гість—Грінченка (19), Сто тисяч—Карп. Карого (18), Сватання на Гончарівці—Оснóв'яненка (16), Сава Чалий—Карп. Карого (15), Наталка—Полтавка—Котляревського (15), Невольник—Кропивницького (15), Лиха іскра—Карп. Карого (16), За двома зайцями—Старицького (14), В червоних шумах—Головка (чл. Плуґа)—(14), В тумані—Золіна (14), Крицевий гул—Яндила (11), На сіножаті—Яновської (11), Нахмарило—Грінченка (10), На передодні—Дія—(10). Червоzem ожив—Бедзика (чл. Плуґа)—(10).

Найбільшою популярністю користуються п'єси на теми з селянського життя та несклад-

ні своєю постановкою. Крім того—значна доля успіху п'єси припадає і на сучасність—особливо моменти боротьби з бандами, боротьби незаможників за свою долю. П'єси історичні, як бачимо, теж і досі користуються не малим успіхом.

Коли візьмемо окремо п'єси наших членів спілки—бачимо, що деякі з них побили рекорди (Степового, Минка, Лісового), так само як і п'єси інших плужан користують загальною успіхом, хоча по суті це старі спроби пера: Гак—Студенти (9 раз), Червоzem ожив Бедзика (10), Шахтарі—Бедзика (9), В червоних шумах—Головка (14), Революція в раю—Одинця (1), Терешко—коровник—Худяка (1), За кулісами церкви,—Бедзика (6), Люде,—Чуєте?—Бедзика (3).

Висновків з цих цифр в коротенькій замітці не робимо, та й мало матеріалу ще для цього. Але над деякими моментами слід замислитися. Перше: значний успіх мають п'єси старі, етнографічні,—й також нові, що схожі на них своєю формою; цією легкою перемогою не повинні захоплюватися наші драматурги—свідчить це лише про те, що це міцно сидять традиції й смаки старої драматургії і ще чимало треба прикласти творчої праці, щоб уламинувати в цьому мурі проламати. Друге—ці ж дані вказують, що п'єса сучасна, збудована й не за старими зразками етнографічними, але пройнята революційною сучасністю й сценичною динамікою, може мати успіх (про що свідчить хоча би успіх „Боротьби“ Степового).

Повторюємо, ці відомості неповні, вони охопили бодай четверту частину наших сільських політико-освітніх установ, характеризують театральну роботу протягом дуже малого часу. Але вже й з цих відомостей можна зробити належний висновок і, уважно розібравши характер, будову, театральність, придатність до постановок на селі сучасних „рекордних“ п'єс, ясніше уявити собі (початкуючому драматургові, а почасти і видавцеві)—що ж саме треба дати селу, в яких п'єсах найбільший попит.

Мих. Биковев

РЕЦЕНЗІЇ

Більшовик України ч. 1, 2—3, 4—5 (липень-листопад 1926 р.). Харків, вид-во „Пролетарій“.

За прикладом „Більшовика“, журналу ЦК ВКП, на Україні почав виходити бойовий злободенний актуальний політико-економічний журнал ЦК КП(б)У—„Більшовик України“. З кожним числом журнал глибше й глибше врізається в сучасні теоретичні та практичні проблеми радянського і партійного життя, з кожним числом збільшується матеріал, що торкається питань української культури. Із загально-політичних тем треба звернути увагу на статті тов. С. Гонікмана, що торкаються питання будівництва соціалізму в ра-

дянському союзі і викликають великий інтерес як і змістом (діалектичною метою, розв'язаними питаннями), так і своєю формою (стиль, що дає монолітне, із одного шматка висічене ціле)—особливість, що, на жаль, в меншій мірі стосується де кого з інших авторів (З. Гуревич, В. Десняк), які хворіють на „цитатологію“ і взагалі на занадте вживання лапок. Із політично-літературних статей треба в першу чергу відмітити статті тов. В. Юринця, які, головним чином, торкаються української справи (Пільсудщина, Загальна пресою, український фашизм, українська література). Тов. Юринець бере питання дуже глибоко і весь час тримає

читає в напружені цією глибиною трактовки, але, на жаль, витончений стиль, що красиво і рельєфно відтінює окремі деталі, псується іноді неприпустимими русизмами), напр. на ст. 133 в ч. 4 „ожидающих кучерів“ — замість „візників, що чекають“. Це свідчить про відсутність редакції мови.

Звертає на себе увагу критика книги „Організація Жовтневої літератури“ тов. Коряка де соціологічні висновки тов. Коряка передано з дуже цікавими критичними зауваженнями, що їх правдивість, на жаль, не обгрунтовано глибше і тому обвинувачення тов. Коряка в деякому „романтизмові“, „позитивізмові“, „вузькому утилітаризмові“, „дрібно-буржуазному народництві“ і „вульгаризуючій тенденційності“ не мириться з позитивною кінцею — кінцем оцінкою праці нашого критика. Цікаву критику оповідання В. Підмогильного. „Третя революція“ дає тов. А. Хвиля в ч. 2—3, розшифровуючи образну мову оповідання і здобуваючи з нього відповідний ідеологічний класовий „еквівалент“. Можна погодитися чи не погодитися з трактовкою теми в даному конкретному питанні, але як зразок методи соціологічної марксистської критики — стаття А. Хвилі являється дуже показною.

Нарешті із цього циклу треба згадати статтю тов. М. Скрипника в ч. 1 „Підсумки літературної дискусії“, що орієнтує читачів у політиці партії в галузі літератури на основі постанов червеного пленуму ЦККП(б)У. Там же дано спробу періодизації української літератури, правда, надто схематичну і стислу з цілком зрозумілих причин, бо автор не мав цього безпосередньо на меті.

Із статтів економічного характеру слід відмітити статтю тов. Гр. Гринька (На передодні нового господ. року), Демченка, Коломійцева (критика теорії соціалістичного нагромадження тов. Преображенського і про політику цін), Чернова, Вікторова (про Дніпрельстан), Козлова (індустриалізація) і інш.

Нарешті, міжнародні справи освітлено в статтях тов. В. Броуна (Англія та Китай), Про (Франція), Мерфі (Англія), Піддубного (Румунія, Буковина, Бесарабія) і т. п.

Відділ критики й бібліографії слабо розроблений, можна сказати, випадковий і, очевидно, не видбиває всього темпу бурхливого політичного науково мистецького життя Радянської Спілки. Тільки останнє число має трохи більше матеріалу (не 21 стор. на 100 і не 17 на 110, як в 1 і 2 числах, а 50 на 132) і ця хиба, очевидно, що далі буде зменшуватися.

Ціна журналу (50 коп.) приступна, навіть низька, коли взяти на увагу тираж (3.000) і кількість сторінок (130 в ч. 1 і 2 — 3 і 184 в ч. 4 — 5).

Т. Степовий

Первомайський Л. Комса. Оповідання. Харк. 1927. „Плужанин“. 30 стор. ціна 20 коп.

В книжці двоє оповідань; комсомольські оповідання. Гріша, Юдка, Васька, Івга,

Федька — з червоними обличчями, задираючими блискучими очима, вся ця комсомольська братва говорить в оповіданнях своєрідною рвучкою мовою. І в цій молодій мові відчувається з'єднаність їхня, органічно злитий колектив... „А Васьці без комсомолу так і життя не життя... наче половину від себе одірвав, залишив живу та бадьору, а друга зануджена ходить, тиняється вулицями... Товариші мої дорогі! Падло я... Що я без комсомолу за хлосець єсть... („Комса“). Так каже і почуває Васька. А от Гриша, учасник Жовтня, не вгамує ще й досі в собі романтики революції і думає... „Вони праві, що я занудився, занудю безперспективним став“. А сестра його Ньюрка, що їй сімнадцятирішов, розважає: „Не сумуй, Гриша, виправлятися слід“.

В „Комсі“ трохи замало властивої для комсомольців конкретної акції, руху, більше настрою, переживань. І ці переживання в розмові, в репліках автора, глибоко відчуваються. Видно сам автор органічно зв'язаний з ними. Комсомольський побут не описується, а в розмовах, у коротких репліках відчувається, сам по собі вимальовується в читача.

От Івга — секретар осередку, Федька, Сенька Маринований, що покалічений на смерть дубом, якого повалили комсомольці, щоб заробити на колективний пай у кооператив, — ці комсомольці не знають, що таке сумнів, їхні молоді гарячі руки роботи кипучої вимагають. І перед смертю брат вітрів — Сенька Маринований — каже Федді Трохобому: „Федя! Ти ж там ладнай, щоб до кооперативу... („За політику партії“). Немає пози й вигуку плакатного, просто все, але глибоко правдиво. Кожний рядок тріпоче молодим життям, бажанням творчої роботи. Мова коротка, рвучка. Іноді образи гарячі й ширі. По-де-куди автор зривається і мова втрачає образи, переходить на просте занотовання дії. Не гаразд і з портретами, немає в них того, що малювало б читачеві кожну постать живою. Місцями гарний діалог і характерні дрібниці почасти доповнюють малюнок. Є ще хиба: невизражений сюжет і іноді трошки багато діалогу. А взагалі — оповідання живі, борсається в них комсомольське серце.

Оп. Тур.

Никифоров С. Д. и Трахтенберг О. В. Рабочая книга по литературе для школ II ступени. 260 ст. ГИЗ. Москва. Ціна 1 крб. 30 коп.

У нас мало книжок, що допомогли б літературним гурткам чи школі для лабораторної роботи вивчення літератури. Особливо гостро стоїть справа марксистського вивчення й методології. Деяку прогалину з цього боку може заповнити ця книжка, допомігши літературним і школі орієнтуватися в марксистському освітленні певних літературних явищ, а головне в марксистській періодизації літератури. Літературу в цій книжці поділено за такими добами: I. Докласові суспільні форми.

II. Феодалізм. III. Доба торговельного капіталу. IV. Промисловий капіталізм. V. Доба імперіялізму і жовтневої революції, (цікаво відзначити, що цей поділ історії літератури за економічними ознаками в основному такий же як і поділ в „Нарисі історії української літератури“ В. Коряка). На початку дано статтю „Литература и общественная жизнь“; в кожному розділі дається характеристика доби й основних напрямків художньої літератури доби, а також і залежність їх від економіки цієї доби. Це робиться на конкретних прикладах, далі дається завдання для проробки того чи іншого найскравішого твору (чи дві-три твори) доби. Маємо, таким чином, завдання й розгляди ридарської лірики, „Божественної комедії“ Данте, поеми „Петро Орач“, фавлю і шванків (доба феодалізму); „Декамерона“—Бокачіо, твори Шекспіра, Мольєра (торговельний капітал); Шіллєра, Бомарше, Салтиков-Шедріна, Гавштанна, Толстого, Чехова і інш. (промисловий капіталізм); Дж. Лондона, Е. Верхарна, П. Ампа, Барбюса, Синклєра, Блока і інш. (доба імперіялізму і жовтневої революції).

Додано й невеличку на кінці бібліографію.

Звичайно, все тут подано надто стисло й конспективно, цікавих літ'явищ чимало пропущено (зовсім немає нічого з укр. літератури), іноді вступна стаття характеристики доби відірвана від характеристики самої літератури цієї доби. Але як підручна книга для орієнтації в роботі по історії літератури вона і в школах і літгуртках (особливо для керівника) може дати значну допомогу. Набувши по зразках у книзі певного методологічного підходу можна давати й свої зразки з української літератури.

П.

Рихлін Е. Друкарська техніка. Наук.-попул. бібл. кни. ознавства за ред. Ю. О. Меженка, ДВУ, 1925, 88 стор. 60 коп.

Інститут Книгознавства випустив уже декілька книжок з історії рукописної книги (О. Маслова), друкарства (П. Попова), української друкованої книги (С. Маслова) й ін. Цей захід можна тільки привітати, поскільки він відповідає назрілій потребі вивчити книжкову справу, що так зараз зростає, задовольняючи збільшені культурні потреби радянського суспільства. Книжка Рихліна на Україні не є єдиною. Ми маємо ще підручники, як „Друкарські машини“ А. Мюлера (Х., 1926, 192 с.), „Техника книги“ М. Дмитрієва (Х., 1925, 168 с.), що обслуговують складачів друкарень та робітників видавництва, книжку Л. Каплана „Коректура“, справочного характеру. Всі вони мають переважно практичне призначення. Серед них виділяється „Дру-

карська техніка, широким охопленням різних галузів цього фаху та історичними екскурсами. Автор подає елементарні відомості про шрифти, їхні розміри, види, способи фабрикації, про друк (складання), коректу. Крім того, він спиняється особливо на деяких новинках, як, напр., на ротадійках, на цікавому й дешевому способі фотографічного складання, яким між іншим у 1924 р. у Берліні випущено словники Б. Грінченка та Уманця і Спільки, знайомить читача з офсетом, одним з найкращих засобів друкувати ілюстрації за допомогою гумових циліндрів. Звичайно, автор розглядає й інші способи ілюстрування (ксилографія, ритування на міді, офорт, літографія, цинкографія), і спиняється на оправлянні книжок, способах виготовлення паперу, умовах робітничої праці.

Хоч текст ілюстровано 18 малюнками, але він часто буває занадто лаконичним, щоб читач міг легко в ньому орієнтуватися. Почувається, що автор і практично й теоретично знайомий з питанням, хоч у тексті немає жодного посилання на літературу, як немає й бібліографії наприкінці.

У книжці маємо деякі недогади, як, напр., невірне посилання на малюнки (33 с.), деякі русизми, необробленість стилю, занадто категоричне твердження про вплив паперу на книгу (77 с.). Але всеж книжка потрібна не тільки для авторів і друкарів, а й для кожного, хто хоче мати уявлення про таку важливу справу, як друк.

К. І.

Балика Д. Бібліотека в минулому. Культурно-історичний нарис. ДВУ, 1925, 120 ст. 80 к.

Автор книжки спробував підійти до питання з марксистського погляду, і треба визнати, що йому вдалося досить ясно освітлити історію книжки так за часів первісного комунізму, патріархального родового побуту, як і пізніше, за часів феодалізму, ремісничко-міського укладу, мануфактурної доби, торговельного й промислового та фінансового капіталу. Він подає коротку фактичну історію книг і книгозбірень у євреїв, греків, римлян і європейських народів, відвівши останній розділ історії українських книгозбірень, в деякому зв'язку з російськими, що про них особливо про бібліотеки громадські в Москві й Ленінграді та про Румянцевську нічого не сказано, хоча це було б потрібним. Взагалі Д. Балика подав досить багато фактів, іноді в сухому переліці; книжку трохи оживлюють цікаві фотографії. Жаль, що автор мало спинився на сучасному стані книгозбірень, хоч б в масштабі СРСР.

Ів. Капустяїнський

ВЕСЕЛА ГОРІНКА

ПРО БАЛАБАЙКУ, КАБАЛУ¹⁾ І ПОЕТА...

(Гумореска)

Там хати України
В закатах пылают
Огнем вечорниц
И огнем балалак,
И тапуть тяжелый плуг
Волы,
Мыча от науги и кабалы...
(Из вірша „Днепр“ С. Кірсанова)¹⁾

Пам'ятаючи Пушкінового „Пророка“, де поет і бачить і чує

І гад морских подводный ход
І дальней лозы прозябанье...

я поймав віри поетові С. Кірсанову і негайно вирушив поглянути на той уламок старої Малоросії з вечорницями та балабайками в „закатах“ сонця, поглянути хоч раз останній на віку, як воли тягнуть важкого плуга й мукають од „натуги и кабалы“. Адресу нової української „Америки“ поет Кірсанов зазначив докладно на чолі свого віршу:

„Чуден Днепр при тихой погоде“...
(Н. Гоголь)

„Будуймо Дніпрельстан“!
(Лозунг)

На всякий випадок я ще попитав старого А. Толстого і той додав, що це там, ---

Где все обильем дышет,
Где реки льются чище серебра
И ветерок степной ковыль колышет...

І я потрапив як раз туди, де у поета С. Кірсанова: ---

... Хаты Украины
Пылают огнем вечорниц
И огнем балалак...

Швидче ж туди, де хати, упитися востанне дикою українською красою з балабайками та волами.

Сонце якраз почало „закочуватись“ за обрій, і я прожом шугнув у крайню хату.

— Добрий вечір, дівчата й хлопці! гуляємо?!

— Не дуже в будень розгуляєшся!... Доброго здоров'я й вам!...

Чи може ви не туди потрапили?

Ми дивилися (я й господар хати) один на одного, як теля на нові ворота.

— А де ж дівчата?

— Які дівчата?

¹⁾ Вірша уміщено було в газ. „Известия“ ЦВКСРС від 2/XII б. р. і передруковано Харк. газ. „Вечернее Радио“.

— А ті, що на вечорницях бувають. Уже ж сонце „закочується“, так час мабуть і вечорниці розпочинати... І балабайки у вас і досі не грають?

— А таки не грають... що не грають, то не грають... І вечорниць у мене ніяких не буває. Може хто по злобі на мене набрехав, то нехай тому суккиному синові.

Тсссс!... А в сусідів?

— Та й у сусідів... Ніде тепер тих вечорниць у нас на селі я не чув, та ще в будень! Колись воно, правда, бували... Ще батько згадували...

— Кажуть же у вас що „вечора біля кожної хати, як сонце „закочується“, балабайки грають.

— Тю на того голову, хто каже!... Скрипка та бубон буває на весіллі грає... Бренькав тут якийсь захожаний на тій балабайці. Та й той ще торік десь виїхав.

— Ну, а той... волами орете?

— Дід так що й орав... А ми на коні перейшли. Швидче конем... А вола, хіба його тепер напасеш? Гомонять у громаді, щоб з весни на трактора перейшли.

— То може дід розказував... Як воно, коли вола у важкий плуг запрягти, дуже мичить, реве - б то по-нашому.

— Де там! У плузі віл він тихий, на ревищі так він там реве.

— А як налягти добре на чепіги та заглибити скибу?

— Еге... тоді так!...

— Мичить?!

— Не мичить... Тоді ледащо часто до „ветру“ (звиняйте) ходить.

— Мовчки?

— Та ну - да ж...

Правду каже стара українська приказка.

— Мало чути — треба й бачити.

Особливо поетові.

Павло Нечай

Заставка в журналі „Мистецтво“ № 3. 1920 р. роботи Г. Нарбута

ПОЧТОВА СКРИНЬКА

ВІДПОВІДІ РЕДАКЦІЇ

Д. Уманцю (Решет. р.), **П. Зубенку** (Краснопавлівка), **К. Андрійчуку** (Вінниця), **Гарказі** (Ново-Добрянка), **Коді Балицькому** (с. Стеблів), **Ів. Карому**, **Миколі Береговому** (м. Тереще), **П. Каплешному** (с. Петрівське), **Малахівському А.** (с. Стетківці), **Юренкові** (Київ), **М. М. (м. Нуха). Криниці** (с. Олексівка), **Ів. Карому** (м. Слав'янське), надіслані твори не підуть. Основна хиба їх усіх — слабі технічно, не цікаві і не оригінальні змістом.

Коваленкові А. Вірші — „Біжать літа“, „Заповіт наймитам“, „Куди цей шлях“ — не підуть, слабі. Надіслати докладної відповіді й поради не можемо, бо нема вашої адреси.

Хуторному Лавр. П. З віршів гадаємо використати лише „В гарячій хвилині“. Решта неживі й нецікаві з художнього боку. „Сологейка пісні“ і „Поцілунки сонця проміннясті“, „Козацькі вільні думи і т. п. старе вже дуже. „На всесвіт гімн трудящим заспівай“ — не переконує і звучить шабловно, так само як і:

„Коли разом і плуг свій златавий
У всесвітню комуну гоню“.

З виразом „господар я тепер — не лайдак“ не можна погодитись, хіба таки, що не господар — так той і лайдак. Але пишть.

Дрекову П. Вірші не підуть. З самих підручників віршування поетом стати не можна; треба мати й хист до того та читати багато гарних поетів. Книжки з теорії поезії було подано в „Плужанині“ № 3.

Зубенкові П. (Краснопавлівський літгурток). Вірш ваш „І знову осінь“ починається досить добре. Правда, трохи незрозумілий „мармуровий біг“. А далі пішло „ох“, „ах“, несподіване і незвичайне: ідемо ж в путь до комунізму (спробуйте вимовити між іншим

сполучення **ж в п** в цьому рядку — збіг приголосних). „Біжимо „блискавкою“ в моря“ — не зрозуміло; „блискавкою“ — не по українськи. Не зрозуміло й „Хай чують нас вуста орлині“, чують же не вустами та в орлів же дзьоб, а не уста. Суворіше ставтеся до своєї творчості.

Лаврикові І. (Роменщина). Вірші „Із спогадів о храмі“ та „Тумани“ передані нам із „Радсела“ не буде видруковано. Набір довгих і нудних римованих рядків (та й до того ж дієслівними римами типа: „милюється, цілується“, „гомонів — клекотів“ і т. п.). Немає в творах змісту, не оволоділи ви й технікою. А одних гучних фраз як от:

„До соціалізму
Ми завжди готові
Ходимо ж тепер у комуну“...

мало для художнього твору.

Криниці К. (Олексівка). „Епіграма на М. Доленга“ невдала і беззмістовна. „В нових поетах“ у вас ні розміру, ні рими, важко й зрозуміти, що ви хотіли сказати. До друку не піде.

Мураві. (Тульчин). Надісланий вірш „На 9-ті роковини жовтня“ до друку не годиться. Хоч ви певно писати й можете, але в цьому творі (досить довгому) багато хиб: невідомо для чого тут „він“ і „вона“, чому вони в океані на сухому камені хочуть всесвітню революцію робити. Од усього твору дуже одгонить Олесею з його індивідуалістичністю. Відшукайте свій власний стиль. Коли надсилаєте твори — обов'язково подавайте адресу.

Запарованому С. „Я йду“ — вірш недороблений і недокінчений. Зайві повторення: „я йду, я йду“, „синя далечінь“, „безкрая далечінь“ і т. д.

ВІД РЕДАКЦІЇ

№ 1 журналу вийде в перших числах січня 1927 року розміром на 3 др. арк. (48 стор.) вже як журнал двохтижневий.

№ 2 за січень вийде в другій половині січня розміром на 2 др. арк. (32 стор.).

Редакція прохає прискорити надсилку передплати, щоб не вскладняти справи заготовки адрес. № 1 і 2 виходять з обмеженим тиражем і тому передплату на 1-ше півріччя чи 1-й квартал року (січень — березень) проситесь завчасно надсилати, щоб уникнути недостачі перших чисел (як було і з № 1 за 1926 рік).

З огляду на часті випадки недержання редакцією передплати марками в звичайних листах редакція радить надсилати передплату поштовими переказами, або ж марками в рекомендованих листах.

Всіх, хто бажає бути уповноваженими редакції по збиранню передплати й поширенню журналу — проситесь повідомити про це редакцію, яка вишле умову для підпису, мандата та потрібну кількість №№ журналу. Розмір знижки для уповноважених встановлено відповідно до кількості зібраної передплати чи розпроданих примірників журналу (10—20%).

З М І С Т

журнала „Плужанин“ за 1925 і 1926 р.р. (15 №№)

Організація літератури

Атаманюк В. — До питання про фонд взаємодопомоги	1(26)
Блакитного В. пам'яті	6(25)
Биковець Мих. — Література для дітей в роботі Плуга	2(25)
„ — „ — Стінна газета і рукописний журнал	5(2)
„ — „ — Слово до наших читачів	3(25)
„ — „ — Півтора роки нашого журналу	8-9(28)
Блакитний В. — Гартованцям!	6(25)
„ — „ — Ленінізм у будівництві культури	11(26)
Божко С. — Хто ж такі плужани?	10(26)
Верьовка Гр. — Музична справа в роботі Плуга	4(25)
В справі дати смерті В. Чумака і Гн. Михайличенка	12(26)
Грудина Дм. — Одберімо тридцять!	1(26)
Епик Гр. — Всесоюзна конференція пролетарським письменників і Плуг	1(25)
„ — „ — Із тез ЦК КП(б)У про підсумки українізації 25/26 року	6-7(26)
Кириленко Ів. — Жінки — сількорки й Плуг	2(25)
Книгочий — Письменицький самосуд	2(25)
Луначарський А. — Між Сходом і Заходом	6-7(26)
Масенко Т. — Плуг і сількорки	2(25)
Мета „Плужанина“	1(25)
Ми — едь Я. — Наші конкурси	2(26)
Нагорський В. — Наші шукання	2(25)
„ — „ — Про народні пісні	3(25)
Панів Ан. — Сільський літургок Плуга	1(25)
„ — „ — Як поставити роботу літстудії	3(26)
Перед плужанським 3-м з'їздом	2(26)
Пилипенко С. — Програма компартії про мистецтво і ліквідатори	1(25)
„ — „ — Забутий документ	2(25)
„ — „ — Від агітації до пропаганди	4(25)
„ — „ — Голова без хвоста	5(25)
„ — „ — Свідома провокація чи несвідома дурість	1(26)
„ — „ — Від літдискусії до творчої праці	3(26)
„ — „ — Наші грихи	4-5(26)
„ — „ — На боротьбу з класиками	8-9(26)
„ — „ — Літературний рік	10(26)
„ — „ — Знов за єдиний революційний фронт	12(26)
„ — „ — Підсумки літдискусії 25/26 року	6-7(26)
Про неучтво й неуків	3(25)
Постанова ПБ ЦК КП(б)У про укр. худ. угруповання	3(25)
Резолюції II Всеукр. з'їзду Плуга	3(25)
„ — „ — об'єднана пленума ЦК Плуга 1 — 4 жовтня 25 р.	5(25)
„ — „ — 3-го з'їзду Плуга	4-5(26)
Саневич Іс. — Потрібна в Плугу Євсекція	3(25)
Сенченко Ів. — На нові рейки	6(25)
„ — „ — Три роки плужанської праці	2(25)
Турган О. — Спільна робота	2(26)
Чабанівський Гр. — Стінна газета і літургки Плуга	2(26)
Чернець Л. — Про роботу літургків Плуга	3(25)

Теорія і літтехніка

Атаманюк В. — Блок — нот письменника	4(25)
В. Т. — Дещо з техніки драмписання	6(25)
Думки Анрі Барбюса про мистецтво	10(26)
Загуд Д. — Стара й сучасна строфіка	5(25)
„ — „ — Про нашу критику	6-7(26)
Ів. Франко про історичну повість	6(25)
Капустянський Ів. — Елланова проза й сатира	11(26)
Коряк В. — Сьогочасні літературні прямуння	4-5(26)
„ — „ — Програма літератури в комплексі українознавства	12(26)
Марусик Мих. — Погляди В. Іл. Леніна на літературу	1(26)
Метеорний Ол. — Про „чорний хліб“ і „бісквіти“	2(26)

Муринець В. — Про туж технику драмписання	1(26)
Овчаренко І. — Сількор-художник	1(25)
Панів Ан. — Наша літературна продукція	4-5(26)
Поліщук В. — План лекцій з нової укр. літератури	5(25)
Романівська М. — Кіно-сценарій	2(26)
Савченко Ю. — Про евфонію	8-9(26)
Сенченко Ів. — "	10(26)
Сенченко Ів. — Про наші теми	1(25)
" — Про шаблон, безфабульність та Г. Коляду	2(25)
" — Дещо про асонанції та асонанси	3(25)
" — Ще про форму і зміст	4(25)
Сосюра В. — Образ в поезії П. Усенка	1(25)
Степовий Т. — Природні основи мистецького хисту	1(25)
" — Як ми колективно написали п'єсу	2(25)
" — Секрет театральності	6(25)
" — Театральна умовність	1(25), 2(25), 5(25), 6(25), 3(26)
Теми для студійних вирав	3(26)
Хоменко Я. — Сюжет і фабула	4-5(26)
Щепотьев В. — Літературні суди	2(25)
Яковенко Гр. — Життя й творчість	

Красне письменство

а) проза

Барашка Іл. — Яєлові гієрогліфи (пер. з білор. С. Пилипенка)	6-7(26)
Блакитний В. — Тралер "Джеймс Джонсон"	11(26)
Будяк Юр. — Чумириха	2(26)
Вірич О. — На межі	1(25)
Гак Ан. — "Азбука комунізму"	6-7(26)
Головко Ан. — Бур'ян	1(25)
Горбенко П. — Першу борозну	3(26)
Горкий М. (пер. М. Марусика) — Сила традиції	6(25)
Гуменна Д. — Пастухи	3(26)
Добровольський С. — Правда	10(25)
Дукін М. — Колега	12(26)
Егон Ервін Кіш — Убийникова мати (з німецької)	12(26)
Жилко Юр. — Чудо (бувальщина)	8-9(26)
Ірчан М. — (пер. з чеського) Три нариси з життя	12(26)
Катранова А. — Коли жито половіло	2(25)
Копиленко Ол. — Весела історія	1(26)
Луцький П. — Кленовий лист	11(26)
Михайличенко Г. — Старчиха	11(26)
" — Крок	4(25)
Нефелін В. — Звір обхопив	4(25)
" — Нічна історія	1(26)
" — Мати	3(26)
Пилипенко С. — Годинник	1(26)
Первомайський Л. — Так, як воно було	8-9(26)
" — Єрухимова присяга	8-9(26)
Свекла Ол. — За гріхи батьків	6(25)
Симонівська Л. — Лист	3(25)
Стеценко Ів. — Під хрестом	1(26)
Чарльз Ашлей (пер) — Ворона й великий чоловік	10(26)
Чумаєв В. — Бризки пролісок	11(26)
Шиманський Ол. — Пригоди новеліста	4-5(26)
Шопинський В. — На жнивах	1(25)
Яковенко Гр. — Вибрики часу	

б) поезія

Алешко В. — Поле	2(25)
Барішполець — "Європа чи просвіта"	6(25)
Бен С. — О, хутори!	4-5(25)
" — Беру беремок проміння	4-5(25)
Бурлаків Ів. — Дзвонить осінь	12(26)
Ведміцький Ол. — Розкрилось натхнене обличчя	2(25)

Голубничий П. — Гей, на полі	1(25)
Голенко С. — Полями	1(26)
Демчук Ос. — Подорожне	2(25)
Григорович С. — Бунтарі	2(26)
— На базарі	8-9(25)
Дикий Ан. — Зброю на зброю	1(25)
— Елегія. Вечір	11(26)
— Місто	2(26)
Донченко Ол. — І ліс притих	10(26)
Есенін С. (пер. Юрковича) — Лист до матері	3(26)
Жилко Юр. — Запріле листя	5(25)
Забіла Н. — Осінне	8-9(26)
— Грудень	12(26)
Загуд Дм. — Гримі, гримі! (ноти і слова)	4(25)
Карпенко К. — Голова сілради	3(26)
Каспрович Я. (пер. з польск. Юрковича) — Студент	6-7(26)
— (перевод з польск. Юрковича) — Гей, марніють перелогі поля	11(26)
Кириленко Ів. — Лівадія	6(25)
— В таборі	6(25)
Конопницька М. (пер. з польск. Юрковича) — Хто кривду плоде	6-7(26)
Конторін Ол. — Жалібний марш	1(26)
Лан О. — Розбила мури	4(25)
— Золоте дитинство	4(25)
Лучанський П. — Агромарш	10(26)
— Дума — білий кінь	11(26)
— Листопад	12(26)
Манжура Ів. — З недрукованих поезій (з прим. І. Айзенштока)	10(26)
Масенко Т. — Мої сніги розвіяно	6-7(26)
Мисик В. — На крилах залізних	1(25)
Нагорський В. — Ти з криниці воду брала	3(25)
Нарушевич М. — Вечір	1(26)
— Березень	4-5(26)
Нефелін В. — Вечір	2(26)
— Возвеличить пісня	2(26)
Овод М. — З татарських пісень	1(25)
Огневик Т. — Колискова	8-9(26)
— Плужани	6(25)
— Сонце нахмурило брови	4-5(26)
Панів Ан. — З Кавказу	5(25)
Первомайський Л. — За снігами весни	6-7(26)
Сенченко-Первомайський — Ми молода	2(25)
Сайко М. — Із циклу „Осінь“	5(25)
— Вересень	6(25)
Савенко О. — На потязі	6(25)
— Роздум. В жовтій Хинській землі	10(26)
Сокіл В. — Ескіз	3(26)
Усенко П. — Передкомунська	2(25)
Франко Ів. — Арештанська пісня	4-5(26)
Хвиля А. — Літературна криза	8-9(26)
Хомейко Е. — Стихає дощ	6-7(26)
Чьурчин М. (пер. з чеськ. Ів. Кулика) — На бічнім шляху	3(26)
Шиманський Ол. — На конях	1(25)
Шмигельський Ан. — Про Леніна спомин	1(26)
Шпак М. — Косовиця	3(26)
Юркович Ів. — Степові розлоги	4-5(26)
Яновський С. — Ранок	4(25)

Наш побут

А. К. — Літературна сверблячка	10(26)
Горський Є. — Що буває в місті глухому	4(25)
Граділь — Подорож до Катеринославу	1(25)
Каштан-Карий — З'їд	3(25)
Капрон — Плюньте, добродію!	2(26)
— Урбанізація	3(25)
Л. С. — Як ми філію шукали	5(25)

М. — Суд над Петром Панчем	6(25)
Метушевський — Із зошита	3(26)
Плужанка — Товариська критика	2(25)
Семен Вільний — Плужанин у Червоній Армії	8-9(26)
Сільський Плужанин — Лист	2(25)
Ухналь Ів. — Ура!!!	5(25)
Юхим Гедзь — По „лаври“	8-9(26)
„ „ — Диковина, або „Винниченко“ у Черкасах	11(26)
„ „ — Як миргородці Остапа Вишню читають	4(25)

Літдискусія

Атаманюк В. — Чи не пора на видавництво „Плуг“!	3(26)
Дмитро з хутора — Лист з хутора	3(26)
Дукін М. — Про межі редакторських олівців	4(28)
Зоренко О. — Плужанський ґрунт	4(25)
Невіра Харько — Маневр художньої літератури в СРСР	5(25)
„ „ — Про робкорів, фольклор, худ. літературу і т. п.	5(25)
„ „ — Відляски літньої дискусії	5(25)
„ „ — Як унтер-офіцерша сама себе висікла	5(25)
Огневик Т. — „Хвороба“ т. Югова з Одеси	6(22)
Один з авторів — Мій лист редакції „Плужанин“	2(26)
Пилипенко С. — Йогансенів дрібногляд	5(25)
„ „ — Про панича Пшестшельського й про марксизм на виворот	6(25)
„ „ — Коцюбині компроміси	2(26)
„ „ — Тов. М. Хвильовий в ролі літпопа	3(25)
Радкевич І. — В справі видання творів	4(25)
Політосвітник — Ще в справі пісень	4(26)

Поточні нотатки

Газетяр — Глузування чи рекорд реклами ДВУ?	1(26)
Зінківцев К. — Про „безпристрастність“ редакції „К. і Побут“	1(26)
Книгочий — Поразка чи перемога Плуга?	11(26)
„ „ — Заява комуністів-ваплітян	12(26)
„ „ — „Маладняк“ проти „Вапліте“	12(26)
Марусик Мих. — Скільки письменників у Радянському Союзі?	2(26)
Невіра Харько — „Розкавання“ т. Осинського	4(25)
„ „ — „Письменство“	4(25)
„ „ — І там дискусія	4(25)
„ „ — Про справи музичні	4(25)
„ „ — Народня пісня на селі	4(25)
„ „ — Село вимагає книжки	4(25)
„ „ — Попутники й робсількори	4(25)
„ „ — Селянський мандрівний театр	4(25)
„ „ — Пісню на село	4(25)
„ „ — Література чи саж?	1(26)
„ „ — „Черты писательского быта“	2(26)
„ „ — Живим поховано!	8-9(26)
„ „ — „Сама собі дивуюся, з прудивусом цілуюся“	8-9(26)
„ „ — „Ніхто собі не ворог!“	8-9(26)
„ „ — Як і слід було чекати	11(26)
„ „ — Варті уваги приклади	11(26)
Пилипенко С. — Нетерпляче не жданні книжки	3(26)
„ „ — „Ах, какой ужасный критикан!“	3(26)
С. — Північний Кавказ ворухиться	12(26)
С. — Чи в нас тільки класиків не знають?	11(25)
Як королева на Синклері опеклася	11(26)
Ярема — Чого не добачив т. Ан. Хуторян?	11(26)

Критика й бібліографія

Биковець М. — Володимир Самійленко (некролог)	4(25)
„ „ — Ганна Барвінок	6-7(26)
„ „ — В. Ленін про культуру, літературу й мистецтво	1(26)
„ „ — Художня література на суді у селянства	10(26)
„ „ — Які п'єси мають найбільший успіх на селі?	12(26)

Биковець М. — Що видно з творів Франка на рад. Україні	4-5(26)
Еідгуки на „Плужанин“	3(25), 4(25), 6(26), 1(26) 4-5(26)
Гадзінський В. — Мої спогади про Ів. Франка	4-5(26)
Демчук Ос. — Про „наївних“ спекулянтів, укр. латвійців і пансіонних червоноармійців	6-7(26)
Івась — Ол. Копиленко. Гр. Коляда	2(25)
Ів. Франко про себе	4-5(26)
Капустянський Ів. — Елланова проза і сатира	11(26)
„ — На шляху невпинної праці (Гр. Коваленко)	12(26)
„ — Петро Панч	1(25)
„ — Плужанська проза на революційні теми	5(25)
„ — Яків Качура (літпортрет)	10(26)
Кицюк С. — Хто далі?	3(25)
Коряк В. — Франкові дні	4-5(25)
Кравців С. — Не поцестило читачеві	11(26)
„ — Дещо про вплив Франка на світогляд укр. молоді	4-5(26)
Кузьмич В. — Нова японська поезія	3(25)
„ — Якуб Колас (літпортрет)	12(26)
Магонь Юр. — Наші продукційні досягнення	1(25)
„ — Юрій Будяк (літпортрет)	2(26)
Марусик М. — Остап Вишня	1(25)
„ — Пам'яті товариша (Ол. Васоркина)	3(25)
М. Р. — Сергій Есенін (некролог)	1(26)
Момот Ів. — Марко Кожушний (літпортрет)	5(25)
„ — Про „Гнатка Задиркуватого“ та наших фейлетоністів	8-9(26)
Олійник Ф. — Степан Бен (літпортрет)	6-7(26)
Петро — На шляху до власного стилю	3(25)
Пилипенко С. — Наш альманах	4-5(26)
„ — Пам'яті товариша (В. Блакитному)	11(26)
„ — Хто такий Гесленко?	6-7(26)
Ранковий — Що кому подобається?	3(25)
Руденко І. — Що читає на селі молодь	10(26)
Сенченко Ів. — Олесь Донченко (літпортрет)	3(26)
„ — Павло Усенко (літпортрет)	6(25)
Степовий К. — Володимир Сосюра	2(25)
Усенко П. — Жалібна дата (В. Блакитному)	6(25)
Хоткевич Г. — Зі споминів про Франка	4-5(26)
„ — Непотрібні люди... непотрібна робота	4-5(26)
Чернець Л. — В. Блакитний про пролетарське мистецтво	11(26)
Яблуненко В. — Дмитро Загул (літпортрет)	8-9(26)
Яровий С. — Спогади про В. Чумака	11(26)

Весела сторінка

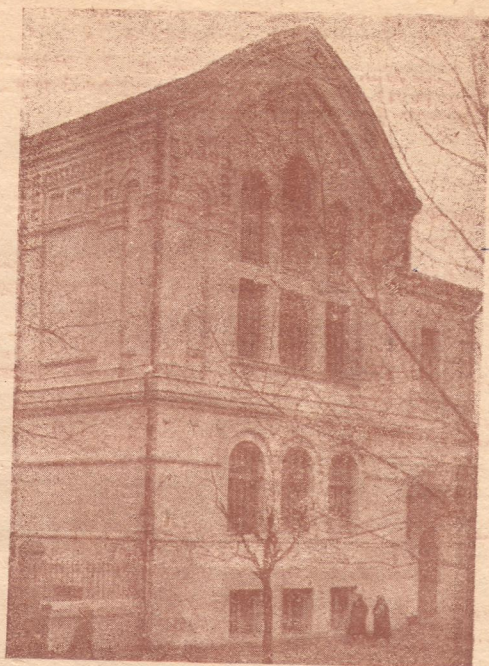
Антоша Ко — Малюнки	1(25)
Вакуленко С. — Дружні шаржі	2(26)
Лист В. Сосюри	2(25)
Нечай П. — Про балабайку, кабалу й бика, і поета	12(26)
Первомайський Л. — Антологія сучасн. укр. літератури (пародії й епіграми)	10(26)
Плугатарій Граділько — Короткий словник термінів	1(25)2(25)
Програма вечора-концерта — монстр	1(26)
Селянин — Дружний шарж	1(26)
Сайко М. — Сучасна література	2(26)
Ямб-Новелькович (проф.) — Універсальним поради́ник. (Як писати вірші, оповідання, статті)	10(26)

Хроніка. Рецензії

Інформації про роботу ЦК Плуга
Інформації про роботу філії і літгуртків
Дописи, замітки, події з літературно-мистецького життя України, СРСР, закордону.
Рецензії, бібліографічні замітки на книжки з теорії поезії, прози, драмписання, критики, історії літератури, п'єси, художні твори, журнали, кіно-літературу, літсторінки рукописні журнали, ноти для села і т. п. — в кожному числі.

ПЛУЖАНИН

1-9-2-6

БУДИНОК ПРЕСИ ім. В. БЛАКИТНОГО В ХАРКОВІ

ГРУДЕНЬ

ЦЕНТРАЛЬНА
НАУКОВО-УЧЕБНА
КА

ВІДКРИТО ПРИЙОМ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1927 РІК

на двохтижневий ілюстрований літературно-художній і критичний журнал спілки селянських письменників ПЛУГ

„ПЛУЖАНИН“

3-й РІК ВИДАННЯ

ЗА РЕДАКЦІЮ: Биковця М., Загула Дм., Кириленка Ів., Лебеда М., Панова Ан., Пилипенка С.

„ПЛУЖАНИН“ виходитиме два рази на місяць 1 і 16 числа кожного місяця книжками по 32 і 48 стор. (на місяць 5 друк.) аркушів) в реорганізованому виді

В ЖУРНАЛІ ВІДДИЛИ:

1. Красне письменство (оповідання, нариси, етюди, переклади з чужих мов, вірші)
2. Статті (організація літруху, теорія і літтехніка, літ-дискусія, з життя закордонної літератури, поточні нотатки)
3. Література і школа (питання вивчення літератури в трудовій, професійній та вищій школі, літгуртки в сільбуді, клубі, школі, програми та схеми розбору творів, форми літроботи в школі)
4. Критика (літпортрети, огляди, рецензії, „Що буде читати завтра наш читач?“, по сторінках газет та журналів, покажчики літератури)
5. Хроніка (в ЦК Плуга, на Україні, по СРСР, за кордоном, по видавництвах, письменники за працею, кіно, музика, малярство, хорова справа)
6. Гумор. Шаржі. Сатира. Листування. Об'яви.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

на рік (24 №№) — 4 крб. 80 коп., на 6 міс. (12 №№) — 2 крб. 70 коп., на 3 міс. (6 №№) — 1 крб. 50 коп., на 1 міс. (2 №№) — 50 коп., Окреме число 25 коп. з пересилкою.

Безплатний додаток дістають передплатники: річні — 2 книжки, а піврічні — 1 з бібліотеки „Весела книжка“ видання „Плужанина“

Передплатникам річним і піврічним при замовленні видань „Плужанина“ пересилка безплатно, при умові надіслання вартости книжок вперед.

За минулі роки редакція має: за 1925 рік — комплект (6 кн.) — 1.20, за 1926 рік: №№ 2, 3, 4-5, 6-7, 8-9, 10-11 по ціні 30 коп. № з пересилкою.

ПЕРЕДПЛАТУ на журнал „Плужанин“ приймають всі поштово-телеграфні установи УСРР, уповноважені вид-ва „Радянське Село“, Книгоспілки, Державного Видавництва України.

ПЕРЕДПЛАТУ НАДСИЛАТИ НА АДРЕСУ РЕДАКЦІЇ:

Харків, Пушкінська, 24.